

แผนภูมิภาค กับ **วันนี้** สุขภาพคนไทย

W
84.6
ศ 2554
2545 ฉ.2
พิมพ์

พูนิจ

บริษัท คิวอาร์

สมบัติ ไซอิ๋ว

เดบรีต สุขกำเนิด

กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะ: อดิลากรรณ

ประสานงาน

รุ่งทิพย์ สุขกำเนิด

แผนปฏิบัติการ กับ สุขภาพคนไทยวันนี้

เอกสารประกอบการปฏิรูประบบสุขภาพ

เผยแพร่ในการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ 8-9 สิงหาคม 2545

ISBN 974-90536-2-1

จัดพิมพ์โดย

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

อาคาร 3 ชั้น 5 ตึกกรมสุขภาพจิต ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

โทร. 0-2951-1286-93 โทรสาร 0-2951-1295

<http://www.hsri.or.th>

ฉบับพิมพ์ครั้งแรก สิงหาคม 2545

ราคา 60 บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ภาพปก : เด่นชัย ธรรมฐิติพงษ์

ออกแบบรูปเล่ม : อภาพรรณ สายยศ

พิมพ์ที่ : บริษัท พี เพรส จำกัด

แผนภูมิภาค กับ คุณภาพคนไทย

เอกสารประกอบการปฏิรูประบบสุขภาพ

เผยแพร่ในการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ 8-9 สิงหาคม 2545

คน:ผู้จัดทำ

บรรณาธิการ

ผู้เขียน

ประสานงาน

ปาริชาติ ศิวัชรักษ์

สมบัติ แซ่เฮ้

เดชรัตน์ สุขกำเนิด

กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม

รุ่งทิพย์ สุขกำเนิด

W 84.6 ต255พ 2545 น.2

* R M 0 0 0 0 0 0 0 2 8 8 *

แผนภูมิภาคกับสุขภาพคนไทยวันนี้ ...

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

คำนำ

ประสบการณ์จากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกแสดงให้เห็นว่าแผนพัฒนาภูมิภาค หรือ “แผนภูมิภาค” ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระจายการพัฒนาไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ตามแนวคิดของภาครัฐสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงแก่วิถีชีวิตของพี่น้องประชาชน บางมิติของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการขยายโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ในอีกหลายมิติก็นำมาซึ่งภัยคุกคามแก่ชีวิตและสุขภาพ

ปัจจุบันได้มีการจัดทำแผนภูมิภาคในทุกพื้นที่ของประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการลงทุนขนาดใหญ่และจะมีการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคมในพื้นที่อย่างกว้างขวาง การจัดทำและการดำเนินการตามแผนดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คำถามสำคัญคือในการกำหนดแผนภูมิภาคต่าง ๆ นั้นได้มีการพิจารณาถึงผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาพของประชาชนมากน้อยเพียงใด

ร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติแสดงเจตนารมณ์ชัดเจนที่จะพิทักษ์คุ้มครองและสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนชาวไทยอันเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐด้วยการเสนอ “**แนวนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ**” ผ่านทางกลไกสมัชชาสุขภาพ และคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เพื่อให้รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินนโยบายในทิศทางที่จะเป็นผลดีต่อสุขภาพของประชาชนให้มากที่สุด

ถ้าสมัชชาสุขภาพเห็นว่า...

- แผนภูมิภาคที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจสร้างผลกระทบทางสุขภาพกับชุมชนและท้องถิ่นของท่าน
- ในการวางแผนภูมิภาคควรรู้อำนาจถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่มากกว่าผลประโยชน์อื่นใด
- ประชาชนยังไม่มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาแผนภูมิภาคอย่างแท้จริง
- ประชาชนควรร่วมตัวกันเพื่อทบทวนหรือจัดทำแผนภูมิภาคโดยใช้สุขภาพของประชาชนเป็นตัวตั้ง และผลักดันให้แผนดังกล่าวเป็น “นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ” และเป็นนโยบายสาธารณะที่เป็นธรรมกับประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

....เอกสารฉบับนี้จะมีประโยชน์กับท่านไม่มากนัก

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขและคณะผู้จัดทำ หวังว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการและเครือข่ายประชาชน “แผนภูมิภาคเพื่อสุขภาพ” ในเร็ววันนี้

“แผนภูมิภาค” กับสุขภาพคนไทยวันนี้

■ ปารีชาต ศิวะรักษ์

■ ทำไมต้องสนใจแผนภูมิภาค

แม้ “แผนภูมิภาค” จะดูเป็นเรื่องที่ห่างไกลชีวิตประจำวัน แต่จริงๆ แล้วแผนภูมิภาคไม่ไกลตัวเราเลย และจะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำกับความเป็นไปและการเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบของชุมชนและสังคมไทยมากขึ้นทุกที

วันนี้ชาวมาดตาพุดรู้ดีว่าใครว่าแผนภูมิภาคมีผลในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนและสังคมของเขามากเพียงใด

วันนี้ชาวสงขลาไม่มีใครไม่รู้จัก “แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งเป็นกรอบกำกับการพัฒนาในพื้นที่ เป็นเหตุและผลสำคัญของโครงการโรงแยกก๊าซและท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย

วันนี้คุณรู้จักแผนพัฒนาภูมิภาคที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตของคุณและครอบครัวแล้วหรือยัง

■ แผนภูมิภาคกับการพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกำกับทิศทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่ปี 2504 การพัฒนาประเทศในยุคแรกใช้นโยบายการพัฒนาแบบมหภาค คือ กำหนดทิศทางและนโยบายการพัฒนาในภาพรวมและรายสาขา เช่น โครงสร้างพื้นฐาน อุตสาหกรรม เกษตรกรรม ฯลฯ และโดยทั่วไปเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมให้เป็นตัวนำการพัฒนาประเทศและมีการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาดังนี้

แผนพัฒนา	ลักษณะแผนฯ และแนวทางการพัฒนา	การพัฒนาอุตสาหกรรม
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (2504-2509)	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยวางแผนลงทุนเป็นรายโครงการ	อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (2510-2514)	เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเริ่มวางแผนรายสาขา	อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า

แผนพัฒนา	ลักษณะแผนฯ และแนวทางการพัฒนา	การพัฒนาอุตสาหกรรม
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (2515-2519)	เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางการเงิน เริ่มวางแผนทางสังคม - แผนประชากร	ส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและทดแทนการนำเข้า
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (2520-2524)	เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม	อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและอุตสาหกรรมบริการเกษตร
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (2525-2529)	เริ่มยึดพื้นที่เป็นหลักในการจัดทำแผนงาน เช่น พื้นที่เป้าหมายชนบทยากจน พัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะในภูมิภาค	กระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค โดยเน้นการลงทุนอุตสาหกรรมพื้นฐานขนาดใหญ่
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2530-2534)	เริ่มใช้วิธีการวาง "แผนงาน" และทบทวนบทบาทภาครัฐในการพัฒนา เน้นการกระจาย "ความเจริญ" สู่ภูมิภาค	กระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค โดยเน้นการลงทุนภาคเอกชน
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535-2539)	รักษาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ขยายเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคและเริ่มสนใจ "การพัฒนาที่ยั่งยืน"	กระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาคและมุ่งแข่งขันทางการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศ
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (2540-2544)	ปรับแนวคิดการพัฒนาเดิมที่เน้นเศรษฐกิจมาเป็นเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา	กระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค เริ่มให้ความสนใจกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็ก
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (2545-2549)	เน้นการกระตุ้นฟื้นฟูเศรษฐกิจและการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและขยายการคุ้มครองทางสังคม	ปรับโครงสร้างการผลิตและเพิ่มผลผลิตพร้อมส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็กและวิสาหกิจชุมชน

แผนภูมิภาคและการพัฒนาอุตสาหกรรม

ตั้งแต่แผนฯ 5 เป็นต้นมา การพัฒนาของไทยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ก้าวหน้าพร้อม ๆ กับการกระจายรายได้สู่พื้นที่ชนบทยากจน ทั้งสองวัตถุประสงค์นำไปสู่นโยบายการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคและการปรับเปลี่ยนแนวทางการวางแผนจากการวางแผนรายสาขามาเป็นการยึด "พื้นที่" ดังจะเห็นได้จากการเริ่มใช้แผนพัฒนาภูมิภาคที่ใช้อุตสาหกรรมเป็นแกนนำพร้อม ๆ กับการใช้แผนพื้นที่ชนบทยากจน

แผนภูมิภาคฉบับแรกคือ "โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก" หรือ "อีสเทิร์นซีบอร์ด" ซึ่งเป็นการพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยซึ่งเชื่อกันว่าจะนำไทยไปสู่ยุค "โชติช่วงชัชวาลย์" นอกจากจะนำไทยก้าวไกลทันโลกแล้วและยังจะช่วยเปิดประตูเชื่อมโยงและถ่ายเทความอุดมสมบูรณ์ของภาคตะวันออกไปสู่ชนบทภาคอีสานที่ขาดแคลนยากจน

ปัจจุบันมีแผนภูมิภาคที่เริ่มดำเนินการแล้วและที่ยังรอเวลาดำเนินการอยู่แทบทุกตารางนิ้วของประเทศ แต่ละแผนมีทิศทางและจุดเน้นแตกต่างกัน แต่มีปรัชญาหลักคิดและแนวทางไม่ต่างกันมากนัก

■ อย่างไรจึงเป็นแผนภูมิภาค

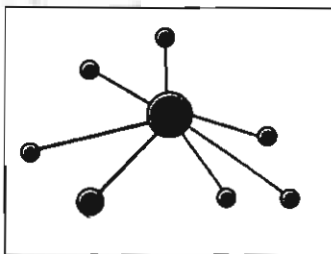
- เป็นการวางแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ คือภูมิภาค หรืออนุภาค
- เอา “พื้นที่” เป็นตัวตั้งว่าพื้นที่นี้เหมาะกับการพัฒนาแบบใด
- เป็นการวางแผนทั้งเชิงนโยบายและกายภาพ คือมีทั้ง “แผน” และ “ผัง” กำหนดว่าจะเกิดกิจกรรมใดและผลผลิตใดในพื้นที่ใด
- เป็นการวางแผนพัฒนาแบบ “บูรณาการ” ทุกด้าน เช่น อุตสาหกรรม เมือง เกษตร/ประมง ท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ พลังงานและโทรคมนาคม คมนาคมขนส่ง สังคม การศึกษา สาธารณสุข พัฒนาเมืองและชุมชน

แผนภูมิภาคส่วนใหญ่มีระยะเวลา 10-20 ปี (เปรียบเทียบกับแผนฯ ชาติซึ่งมีระยะเวลา 5 ปี) มีกรอบการลงทุนของภาครัฐและเอกชน และแผนการลงทุนด้านต่างๆ เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พลังงาน อุตสาหกรรม การพัฒนาเมืองและชุมชน การศึกษา ฯลฯ และมีลำดับความสำคัญของโครงการที่ภาครัฐจะลงทุนเพื่อชักนำให้เกิดการลงทุนเพิ่มเติมจากฝ่ายอื่นๆ

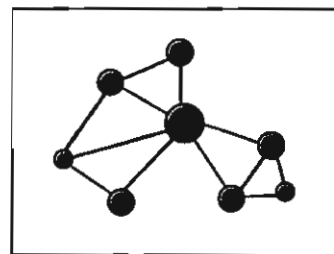
■ พัฒนาการของแผนภูมิภาค

จนถึงแผนฯ 6 (2530-2534) ไทยใช้ยุทธศาสตร์การเติบโตแบบเสาเดี่ยว (Growth Pole Model) ตัวอย่างเช่น แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกซึ่งกำหนดให้แหลมฉบังและมาบตาพุดเป็นเสาหลักการพัฒนาภาคตะวันออก

นับตั้งแต่แผนฯ 7 เป็นต้นมาได้ปรับเปลี่ยนตามพัฒนาการของแนวคิดเรื่องการพัฒนาภูมิภาคไปใช้ “ระบบเครือข่ายภูมิภาค” (Regional Network Model) ซึ่งได้แก่การพัฒนาให้เกิดเมืองใหญ่เป็นศูนย์กลางชุมชนหรือเขตอุตสาหกรรมหลายแห่งที่จะติดต่อแลกเปลี่ยนกันเอง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองเล็กและพื้นที่ชนบทที่เป็นเมืองบริวารให้เชื่อมโยงกับศูนย์กลางและติดต่อกันเองด้วยเพื่อช่วยกระจายการพัฒนา แผนภูมิภาคส่วนใหญ่ในปัจจุบันก็ใช้รูปแบบนี้

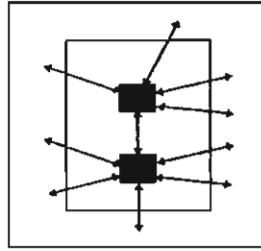
ระบบเสาเดี่ยว

ระบบเครือข่ายภูมิภาค

ในทางปฏิบัติภาครัฐจะเลือกลงทุนในบางจุดบางโครงการก่อนเพื่อกระตุ้นการลงทุนภาคเอกชนให้เกิดศูนย์การพัฒนาหลายๆ จุด (pinpoint development) แล้วจึงค่อยพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียง (area development) ก่อนจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแบบเครือข่าย (network development) .

รูปแบบการวางแผนภูมิภาคอาจมีจุดเน้นแตกต่างกันตามลักษณะพื้นที่ เช่นการเปิดพื้นที่เชื่อมโยงหลายช่องทาง (Multiple Access Model) เป็นรูปแบบที่นำมาใช้กับพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันตก ซึ่งเป็นพื้นที่แคบยาวเปิดสู่ทะเลทั้งสองด้านและเชื่อมการคมนาคมทางบกทั้งทางเหนือและใต้

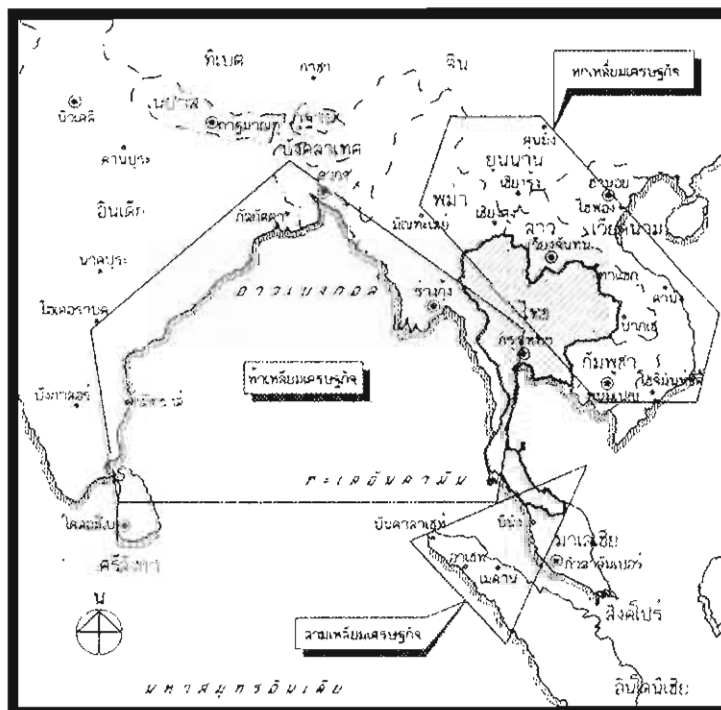
ระบบเปิดพื้นที่เชื่อมโยงหลายช่องทาง

แน่นอนว่ารูปแบบการพัฒนาภูมิภาคที่ต่างกันจะต้องมีการบริหารจัดการที่แตกต่าง และจะนำไปสู่ผลกระทบต่อชีวิตสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันด้วย

■ แผนภูมิภาคกับความร่วมมือระหว่างประเทศ

ทำเลที่ตั้งของประเทศไทยซึ่งติดต่อกับประเทศที่กำลังมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการยึดมั่นในนโยบายเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนทำให้หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญมากกับโอกาสทางการค้าและการลงทุนต่างประเทศในการวางแผนภูมิภาค

ข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจึงเป็นมิติสำคัญในการวางแผนภูมิภาค บัณฑิตทั้งสองต่างมีพลวัตผลักดันซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่นโครงการโรงแยกก๊าซและท่อก๊าซไทย-มาเลเซียซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย

■ แผนภูมิภาคใกล้บ้านท่าน

ท่านทราบหรือไม่ว่าจังหวัดหรือชุมชนของท่านอยู่ภายใต้การดำเนินการ
ของแผนภูมิภาคใด

ท่านทราบหรือไม่ว่าแผนภูมิภาคต่อไปนี้ได้มีการศึกษา...เตรียมการ...หรือดำเนินการไปถึง
ไหนแล้ว และมีโครงการสำคัญอะไรบ้าง

แผนภูมิภาค/ จังหวัดที่เกี่ยวข้อง	ข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง ประเทศ/ประเทศที่เกี่ยวข้อง	กลยุทธ์การพัฒนา
<p>โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard - ESB ระยะ 1 และ 2)</p> <p>ระยะที่ 1 - ชลบุรี ระยอง ระยะที่ 2 - ชลบุรี* ระยอง* ฉะเชิงเทรา* จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก อุดรธานี สิงห์บุรี ลพบุรี (*เน้นแผนปฏิบัติการสามจังหวัดให้ เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมพื้น ฐานและอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยี สูงก่อน)</p>	---	<p>ระยะที่ 1 พัฒนาท่าเรือน้ำลึก จัด ตั้งนิคมอุตสาหกรรมลงทุนอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่ ใช้ประโยชน์จาก ก๊าซธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมปิโตรเคมี</p> <p>ระยะที่ 2 พัฒนาให้เป็นฐาน เศรษฐกิจใหม่และฐานการผลิต อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง เปิดพื้นที่ตอนในโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื่อมโยง กับประเทศภูมิภาคอินโดจีน และ พัฒนาระบบขนส่งทางอากาศให้ เชื่อมโยงกับทางบกและทางน้ำ</p>
<p>โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก (Western Seaboard - WSB)</p> <p>กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม ชุมพร</p>	<p>โครงการพัฒนาความร่วมมือทาง เศรษฐกิจในอนุทวีป (Bangladesh- India-Myanmar-Sri Lanka-Thai- land Economic Cooperation - BIMSTEC)</p> <p>บังกลาเทศ อินเดีย พม่า ศรีลังกา ไทย</p>	<p>พัฒนาความร่วมมือใน 6 สาขา คือ การค้า การลงทุน เทคโนโลยี คมนาคมขนส่ง พลังงาน ท่องเที่ยว และประมง แบ่งเป็นสามพื้นที่คือ ตอนบน - เกษตร/อุตสาหกรรม ตอนกลาง - ท่องเที่ยวและวิจัย พัฒนา ตอนล่าง - อุตสาหกรรม เหล็กขนส่งคมนาคมเชื่อมอ่าวไทย- อันดามัน</p>
<p>โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (Southern Seaboard - SSB)</p> <p>พังงา ภูเก็ต กระบี่ สุราษฎร์ธานี นคร ศรีธรรมราช</p>	---	<p>พัฒนาระบบการขนส่งร่วมแบบ ผสมผสานให้เป็นสะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge หรือต่อมาปรับเป็น Gateway) เชื่อมโยงระหว่าง อ่าวไทย-อันดามัน พัฒนาท่าเรือ น้ำลึก พาณิชยนาวี อุตสาหกรรม น้ำมันและปิโตรเคมี</p>

แผนภูมิภาค/ จังหวัดที่เกี่ยวข้อง	ข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง ประเทศ/ประเทศที่เกี่ยวข้อง	กลยุทธ์การพัฒนา
<p>แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ห้า จังหวัดชายแดนภาคใต้</p> <p>สงขลา ปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล</p> <p>● แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนัง- สงขลาโดยใช้ประโยชน์จากก๊าซ ธรรมชาติ (ส่วนหนึ่งของแผนแม่ บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ห้าจังหวัดฯ)</p> <p>7 อำเภอของจังหวัดสงขลา (อำเภอ เมือง ทาดใหญ่ บรงกล้ำ จะนะ นาหม่อม คลองหอยโข่ง สะเตา) และ อำเภอเมืองปัตตานี</p>	<p>ความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย หรือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (Indone- sia-Malaysia-Thailand Growth Triangle Development Project หรือ IMT-GT)</p> <p>อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย</p>	<p>เชื่อมโยงเศรษฐกิจเพื่อนบ้านมา กระตุ้นเศรษฐกิจทั้งด้านการลงทุน การค้าชายแดนและท่องเที่ยว อาทิ เช่น เขตเศรษฐกิจเฉพาะสงขลา- ปีนัง-เบลาวัน เขตเศรษฐกิจพิเศษ ชายแดนสะเตา-ปาดังเบซาร์</p>
<p>โครงการผันน้ำโขง-ชี-มูล</p> <p>15 จังหวัดจาก 19 จังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (ยกเว้น มุกดาหาร นครพนม สกลนคร และ อำนาจเจริญ)</p>	<p>---</p>	<p>สูบน้ำจากแม่น้ำโขงมาเติมในลุ่ม น้ำชีและมูลเพื่อแก้ปัญหาขาด แคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง</p> <p>เป้าหมายรองคือพัฒนาอุตสาหกรรม- กรรมเกษตรและไฟฟ้าพลังน้ำ</p>
<p>โครงการหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ</p> <p>เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน ตาก นครพนม เลย สกลนคร หนองคาย อุดรธานี อำนาจเจริญ อุบลราชธานี มุกดาหาร ปราจีนบุรี สระแก้ว</p>	<p>โครงการพัฒนาความร่วมมือทาง เศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ หรือ “หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ” (Greater Mekong Subregional Development Project (GMS))</p> <p>กัมพูชา พม่า ลาว เวียดนาม ไทย จีนตอนใต้ (ยูนนาน)</p>	<p>ความร่วมมือใน 7 สาขา ได้แก่ คมนาคมขนส่ง พลังงาน สื่อสารโทร คมนาคม พัฒนาการทรัพยากรมนุษย์ ท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมและจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ การค้าและการ ลงทุนขยายโอกาสทางธุรกิจ</p>

■ การบริหารจัดการแผนภูมิภาค

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งเป็นหน่วยงาน
วางแผนระดับชาติได้รับมอบภารกิจในการริเริ่มแผนภูมิภาค และให้มีการศึกษาวางแผนแม่บทแผน
ภูมิภาคต่าง ๆ จากนั้นจึงมีการศึกษารายละเอียดและดำเนินการโครงการต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญ

แม้แผนภูมิภาคจะมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายการพัฒนา แต่การริเริ่มและบริหารจัดการ รวมศูนย์ที่ส่วนกลาง ส่วนใหญ่จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นเพื่อกำกับดูแลและ ประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ คณะกรรมการฯ ดังกล่าวมีสถานภาพและบทบาทสูง ในการดำเนินการจะมีการจัดตั้งสำนักงานบริหารแผนเพื่อให้เกิดความคล่องตัว ซึ่งมีผลให้เกิดการโอนย้ายอำนาจการตัดสินใจจากหน่วยงานต่างๆ มาสู่ คณะกรรมการฯ และหน่วยงานดังกล่าว

■ ประสบการณ์แผนภูมิภาค

ประสบการณ์การแผนภูมิภาคที่ยาวนานและชัดเจนเป็นรูปธรรมที่สุดของประเทศไทยคือ อีสเทิร์นซีบอร์ด ซึ่ง สศช. ได้ประเมินผลการพัฒนาดังนี้¹

- ภาครัฐมีการลงทุนประมาณ 104,000 ล้านบาท เป็นโครงสร้างพื้นฐานร้อยละ 70 อุตสาหกรรมและท่าเรือร้อยละ 18 และร้อยละ 12 เป็นการพัฒนาสังคม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม
- ภาคเอกชนมีการลงทุนอุตสาหกรรมและกิจการต่อเนื่องเฉพาะในเขตนิคมอุตสาหกรรม 316,000 ล้านบาท และยังมีการลงทุนด้านบริการอื่นๆ เช่น โรงแรม สถานบริการ และที่อยู่อาศัย
- การจ้างงานเพิ่มขึ้น 460,000 คน เป็นการจ้างงานทางตรง 127,000 คน ทางอ้อม 330,000 คน
- การขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น 3 เท่า และผลผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเพิ่มขึ้น 3.2 เท่า

อย่างไรก็ดี อีสเทิร์นซีบอร์ดยังคงทำหน้าที่เป็นเพียงเมืองบริวารและยังต้องพึ่งพาการพัฒนาเชื่อมโยงกับกรุงเทพฯ เพราะยังต้องใช้ท่าเรือคลองเตยในการส่งออก ปัญหาอื่นๆ ได้แก่

- การลงทุนเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้ส่งผลให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นคือเฉลี่ยประมาณ 500,000 บาท/ไร่
- บริการพื้นฐานไม่เพียงพอ เกิดสภาพคอขวด
- ต้นทุนค่าสาธารณูปโภคโดยเฉพาะค่าน้ำประปาสูงกว่าพื้นที่อื่นประมาณร้อยละ 30-40
- ขาดแคลนแรงงานฝีมือ ต้นทุนแรงงานไร้ฝีมือสูงกว่าพื้นที่อื่นประมาณร้อยละ 10-30
- อุตสาหกรรมต่อเนื่องไม่ขยายตัวตาม บริษัทแม่ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในกรุงเทพฯ อีกทั้งยังขาด บริการทางสังคมที่มีคุณภาพ เช่น โรงเรียน ทำให้แรงงานฝีมือส่วนใหญ่ไม่สามารถหางานให้คู่สมรสในพื้นที่ ไม่สามารถหาสถานศึกษาให้บุตรหลาน จึงไม่ย้ายครอบครัว จากกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร ส่งผลให้การพัฒนาที่อยู่อาศัย ในพื้นที่เกินความต้องการ
- การพัฒนาชุมชนและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมล่าช้า เช่น โรงพยาบาล ที่อยู่อาศัย สำหรับผู้มีรายได้น้อย

1 ข้อมูลจากเว็บไซต์ สศช. (www.nesdb.go.th)

การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในปี 2539² พบว่าในจำนวนโรงงานประเภท 3 (ต้องขออนุญาตก่อนดำเนินการ) 2,293 แห่งในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา มีโรงงานที่ก่อปัญหามลพิษดังนี้

ประเภทมลพิษ	โรงงานที่ก่อมลพิษน้อย	โรงงานที่ก่อมลพิษปานกลาง	โรงงานที่ก่อมลพิษมาก	ร้อยละของโรงงานทั้งหมด
มลพิษทางน้ำ	243	994	139	60.25
มลพิษทางอากาศ	345	1,295	118	78.97
กากของเสีย	1,063	764	39	81.70
ของเสียอันตราย	2	581	56	27.98
อุบัติเหตุและความปลอดภัย	1,080	1,031	85	96.15

รายงานการศึกษาดังกล่าวชี้ว่ามาตรการป้องกันและติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนงาน มาตรการ และกฎหมายต่างๆ ยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และขาดการติดตามตรวจสอบผลกระทบด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผลจึงสะสมขยายตัวกันจนปรากฏชัดเจนในปัจจุบัน

เมื่อลองสำรวจปัญหาโดยสังเขปเฉพาะที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด³ พบว่าพื้นที่อุตสาหกรรมขยายจากแผนเดิม 4,200 ไร่เป็น 7,000 ไร่ มีการถมทะเลและใช้ประโยชน์จากพื้นที่เขตกันชน โรงงาน 59 แห่งรวมปล่อยระบายมลสาร 200 ปล่อย ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมปิโตรเคมี เคมี ปุ๋ย เหล็ก จำนวนคนงาน 11,500 คน บริเวณข้างเคียง คือ นิคมอุตสาหกรรมผาแดง และนิคมอุตสาหกรรมตะวันออกมีพื้นที่อีก 3,000 ไร่ นิคมอุตสาหกรรมเหล่านี้อยู่ติดกับชุมชนเทศบาลมาบตาพุด 25 แห่งซึ่งต้องรับผลกระทบหลากหลายรูปแบบจากการดำเนินการของโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าสิบปี

มลพิษทางอากาศและกลิ่นเหม็นสร้างความเดือดร้อนรำคาญและเป็นภัยต่อชีวิตและสุขภาพในระยะยาว ในปี 2540 กลิ่นเหม็นรุนแรงต่อเนื่องจนนักเรียนนับพันคนต้องย้ายที่เรียนเป็นเวลาหลายเดือน และเมื่อไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ก็จำเป็นต้องย้ายโรงเรียน นักเรียนและผู้ปกครองต้องรับภาระในการเดินทางไกลขึ้นและมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

อุบัติเหตุเคมีทั้งในโรงงานและระหว่างขนส่ง ระหว่างปี 2000-2001 เกือบครึ่งหนึ่งของอุบัติเหตุเคมีทั่วประเทศเกิดขึ้นที่อีสเทิร์นซีบอร์ด ในปี 2000 มีผู้บาดเจ็บ 700 คนและตาย 2 คน⁴

2 บริษัทคอนซิลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, 2539. รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง โครงการของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. หน้า 5-4

3 Decharut Sukkumnoed and Penchom Tang, 2002. "Health Impact Assessment of Eastern Seaboard Development Program: A Case Study of Mab Ta Put Industrial Estates", Paper presented at HIA Stream at International Association of Impact Assessment 2002, 16-21 June, The Hague.

4 เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง และวัลย์พร มุขสุวรรณ, สิงหาคม 2545. ร่างรายงานการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียงโดยภาคประชาชน. เสนอต่อสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

แหล่งน้ำคุณภาพต่ำลง น้ำบ่อและน้ำบาดาลมีสารตกค้างและโลหะเจือปนจากอากาศ และน้ำใต้ดินจนบางครั้งมีสีแดงสนิมเหล็ก น้ำฝนสีดำและปนเปื้อนน้ำมัน ไกล่สภาวะฝนกรด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยองก็ยืนยันถึงการปนเปื้อนเกินมาตรฐานของเหล็ก ตะกั่ว แมงกานีส และคลอไรด์ในน้ำใต้ดินหลายแห่งจนไม่สามารถใช้บริโภคได้ เชื่อกันว่าสาเหตุมาจากการลักลอบถมทิ้งกากของเสียอันตราย และปัญหามลพิษก็กลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนเมื่อชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีน้ำประปา ต้องซื้อน้ำดื่มมาใช้

กรมควบคุมมลพิษยืนยันการปนเปื้อนโลหะหนักในคลองและทะเลซึ่งเชื่อกันว่ามาจากการลักลอบปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม⁵ นอกจากนี้อุบัติเหตุในการขนส่งทางทะเลยังมีส่วนทำให้ปัญหามลพิษทางน้ำรุนแรงขึ้นเป็นระยะ ๆ ชุมชนประมงคิดว่าทรัพยากรทางน้ำได้รับผลกระทบทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ และมีรายงานถึงการปนเปื้อนของสารปรอทในห่วงโซ่อาหารด้วย

การกีดกร่อนของชายฝั่งทะเลอันเนื่องมาจากการถมและรुकกล้าชายฝั่งทะเลปรากฏให้เห็น ที่บริเวณชายฝั่ง 30 กิโลเมตรจากชายฝั่งทะเลยาว 100 กิโลเมตรของจังหวัดระยอง จุดที่เห็นชัดเจนที่สุดคือบริเวณหาดแม่รำพึง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมเกิดขึ้นเมื่อวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยการเกษตร การท่องเที่ยวและการประมงถูกกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรม บ้างขายที่ดิน บ้างกลายเป็นคนงานอุตสาหกรรม แต่ส่วนใหญ่อาศัยค้าขายเล็กๆ น้อยๆ กับแรงงานต่างถิ่น รายได้และรายจ่ายเพิ่มขึ้น แต่รายได้ไม่แน่นอน ผลก็คือมีความสามารถในการพึ่งตัวเองลดลง รูปแบบการทำงาน และวิถีชีวิตแบบใหม่ทำให้ความผูกพันในครอบครัวและชุมชนลดลง กีดกร่อนภูมิคุ้มกันต่อปัญหาสังคมนานับประเภท

ปัญหายิ่งทวีความซับซ้อนรุนแรงขึ้นเมื่อคำนึงถึงแรงงานต่างถิ่นที่เข้ามาอยู่ชั่วคราวและถาวรในพื้นที่ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 60 ในชุมชนบางแห่งเมื่อไม่มีการจัดการอย่างเหมาะสม ก็ทำให้เกิดปัญหาสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การมีส่วนร่วม

5 Pollution Control Department, 1999, Final Report of the Project for Surveying and Information Collection on Pollution Sources and Recovery Plan for Water Quality in the Coastal Area Along the Gulf of Thailand and Andaman Sea. PCK, Bangkok, Executive Summary (in Thai and English).

ความขัดแย้ง ฯลฯ เป็นภาระเกินกว่าที่ชุมชนและองค์กรชุมชนจะรับมือและเยียวยาให้เกิดความสมานฉันท์และสุขภาวะทางจิตวิญญาณได้

สุขภาพของคนในพื้นที่เสื่อมโทรมลง เดิมคนระยองเจ็บป่วยน้อยกว่าคนไทยโดยเฉลี่ย แต่ปัจจุบันมีผู้ป่วยโรคทางเดินหายใจ ระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์ ระบบกล้ามเนื้อ จิตประสาท และอุบัติเหตุสูงกว่าเฉลี่ยของประเทศ นอกจากนั้นอัตราผู้ป่วยโรคติดต่อ โรคเลือด ทางเดินอาหาร และโรคมะเร็ง ซึ่งเดิมสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของประเทศก็พุ่งสูงขึ้น และมีการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าคนในพื้นที่นี้ได้รับสารเบนซีน สไตรีน ซีลีเนียมและมีความเสี่ยงต่อโรคทางเดินหายใจ โรคตา และระบบประสาทมากกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนั้นยังมีข้อสังเกตว่าคนระยองป่วยด้วยโรคเนื้องอกและมะเร็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมะเร็งเม็ดเลือดขาวสูงขึ้นและสูงกว่าเฉลี่ยของประเทศและภาคกลาง

สุขภาพจิตและจิตวิญญาณเป็นผลกระทบอีกมิติหนึ่ง ความเครียด ความกดดัน ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และความขัดแย้งกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตชาวระยอง ปัจจุบันสถิติผู้ป่วยโรคจิตประสาทเพิ่มขึ้นจนเป็นสามเท่าของค่าเฉลี่ยของภาคและประเทศ

■ แผนภูมิภาคเพื่อคนภูมิภาค...ของคนภูมิภาค...โดยคนภูมิภาค

ประสบการณ์ที่ผ่านมาสองทศวรรษแสดงให้เห็นว่าสุขภาพของคนสังคมและสิ่งแวดล้อมมีน้ำหนักน้อยมากในการวางแผนภูมิภาคและยังได้รับความสำคัญน้อยลงในทางปฏิบัติ เมื่อปราศจากกลไกการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่มีประสิทธิผล รวมทั้งมิได้คำนึงถึงบทเรียนความผิดพลาดในอดีต ปัญหาค้างค้ำในพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ประกอบกับข้อจำกัดของระบบและกระบวนการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมแผน“พัฒนา”ภูมิภาคจึงกลายเป็นบ่อเกิดของปัญหานานัปการ

รากเหง้าของปัญหาคือการรวมศูนย์ความคิดและการตัดสินใจอยู่ที่หน่วยงานส่วนกลาง คนในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ทั้งการวางแผน แปลงแผนสู่การปฏิบัติ และการดูแลคุ้มครองสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ จึงเป็นที่มาของข้อขัดแย้งซึ่งยากจะหาข้อยุติ

ถึงเวลาที่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐจะต้องตระหนักว่าแผนภูมิภาคเป็นจุดเริ่มของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง จึงเป็นเรื่องที่จะต้องให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมกำหนดชีวิตและอนาคตของตนเองอย่างแท้จริง

ถึงเวลาทำแผนภูมิภาคให้เป็นแผนเพื่อคนภูมิภาค...ของคนภูมิภาค...โดยคนภูมิภาคหรือยัง

- โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (อีสเทิร์นซีบอร์ด)
กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม
- โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก (เวสเทิร์นซีบอร์ด)
สมบัติ แซ่เฮ้
- โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (เซาเทิร์นซีบอร์ด)
กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม
- แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนัง-สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ (ส่วนหนึ่งของแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ห้าจังหวัดภาคใต้)
เดชรัตน์ สุขกำเนิด
- โครงการผันน้ำโขง-ชี-มูล
สมบัติ แซ่เฮ้
- โครงการหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ
สมบัติ แซ่เฮ้

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development Plan: ESB)

■ กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “อีสเทิร์นซีบอร์ด” เป็นแผนพัฒนาภูมิภาคแห่งแรกของประเทศ เกิดจากนโยบายรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการพาณิชย์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภูมิภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญยิ่งเนื่องจากมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ระยะทางใกล้กรุงเทพฯ และอยู่ติดทะเลสามารถพัฒนาเป็นเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และสร้างท่าเรือน้ำลึกเพื่อรองรับการขนส่งวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาเป็นประตูการค้ากับประเทศอื่นในภูมิภาคได้

โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดมีกำเนิดตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) และจะมีระยะเวลาต่อเนื่องถึง 24 ปี จึงนับว่าเป็นแผนพัฒนาภูมิภาคที่สำคัญยิ่ง

■ ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ระยะที่ 1 (2535-2537):

1. **กระจายความเจริญ**และกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพฯ สู่พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างเป็นระบบ
 - สร้างงานและแหล่งจ้างงานใหม่
 - พัฒนาชุมชนเดิมและสร้างชุมชนใหม่เพื่อลดความแออัดของกรุงเทพฯ
 - ควบคุมสภาวะแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. **เพิ่มประสิทธิภาพ**ในการค้าขายแข่งขันกับตลาดโลกและเปิดประตูการค้าเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางขนส่งทางเรือในตลาดโลก
 - สร้างฐานการผลิตทางอุตสาหกรรมที่มีประสิทธิภาพ
 - พัฒนานิคมอุตสาหกรรมบริเวณท่าเรือเพื่อลดต้นทุนค่าขนส่ง

ระยะที่ 2 (2538-2548):

1. เชื่อมโยงการพัฒนาเข้าสู่พื้นที่ตอนใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเชื่อมต่อกับประเทศกลุ่มอินโดจีนด้วยการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า และระบบสื่อสารโทรคมนาคม
2. กระตุ้นให้เป็นฐานเศรษฐกิจใหม่และฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง พร้อมทั้งเปิดตลาดการค้าสู่ภูมิภาคต่างๆ ของโลก เช่น สหรัฐอเมริกาและยุโรป โดยอาศัยการขนส่งทางอากาศที่เชื่อมโยงกับการขนส่งอื่นๆ (Inter-modal Transportation)
3. พัฒนาระบบการผลิต จำหน่าย จัดสรร และบริหารจัดการน้ำดิบและน้ำประปา
4. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ระบบชุมชนเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม

พื้นที่เป้าหมาย

ระยะที่ 1 (2525-2537): บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง โดยเน้นการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมและการสร้างท่าเรือน้ำลึกใน 2 พื้นที่คือ

- พื้นที่บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พื้นที่ 10,000 ไร่ กำหนดให้เป็นแหล่งที่ตั้งท่าเรือพาณิชย์และอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
- พื้นที่บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง พื้นที่ 20,000 ไร่ กำหนดให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมหนักทันสมัย เป็นที่ตั้งอุตสาหกรรมสำคัญคือ โรงแยกก๊าซธรรมชาติ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี ปุ๋ยเคมีและท่าเรือน้ำลึกเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรม

ระยะที่ 2 (2538-2548): พื้นที่เป้าหมายครอบคลุม 11 จังหวัด คือ

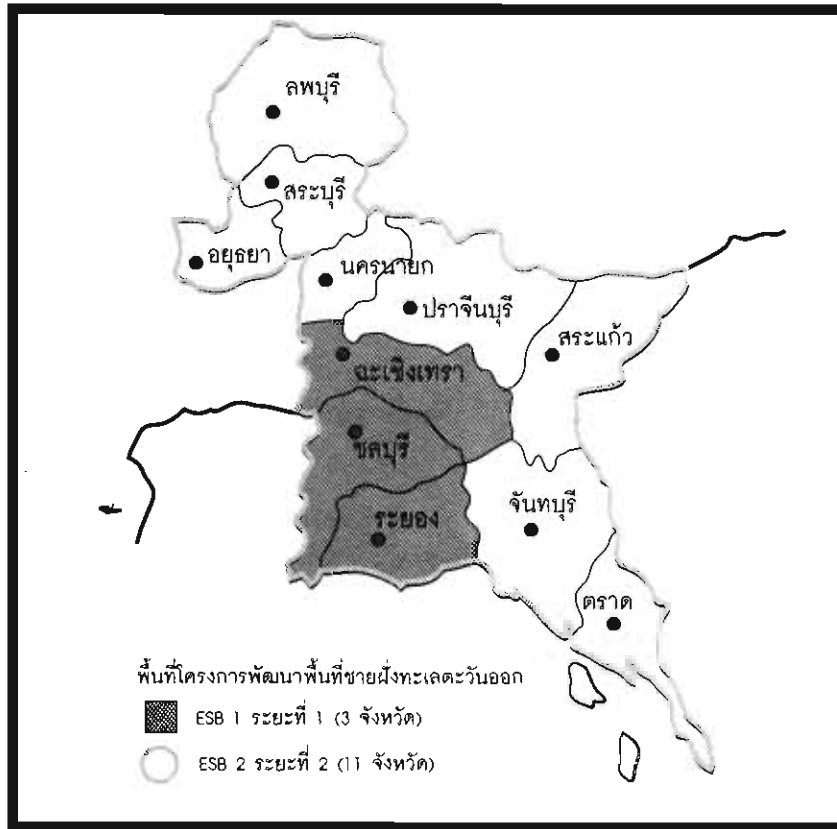
- จังหวัดในพื้นที่โครงการฯ ระยะที่ 1 คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง
- จังหวัดอื่นในภาคตะวันออก คือ จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี สระแก้ว และนครนายก
- จังหวัดภาคกลางตอนบน คือ อโยธยา สระบุรี และ ลพบุรี

การดำเนินการ

แผนพัฒนาอุตสาหกรรม ในระยะที่ 2 จะขยายพื้นที่อุตสาหกรรมและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมและพื้นที่ต่างๆ

- ตอนเหนือ พื้นที่ 36,000 ไร่ มีศูนย์กลางที่นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา กำหนดให้เป็นเขตอุตสาหกรรมเบาขนาดกลางของกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง เช่น ชิ้นส่วนรถยนต์ เพื่อส่งต่อไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมตอนกลางบริเวณท่าเรือแหลมฉบัง

- **ตอนกลาง** พื้นที่ 65,000 ไร่ มีศูนย์กลางที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตเหล็กและโลหะ ผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนและประกอบรถยนต์
- **ตอนใต้** พื้นที่ 80,000 ไร่ ได้แก่บริเวณตอนบนของมาบตาพุด กำหนดให้เป็นเขตอุตสาหกรรมหนัก ได้แก่ ปิโตรเลียม ปิโตรเคมี เคมีภัณฑ์ และเหล็ก

พื้นที่เป้าหมาย	ประเภทอุตสาหกรรม	ขยายพื้นที่ (ไร่)	เพิ่มแรงงาน (คน)
ระยอง	ปิโตรเลียม ปิโตรเคมี เคมีภัณฑ์ เหล็ก	18,000	126,000
ชลบุรี (เขตท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง)	ยานยนต์ อะไหล่รถยนต์	6,000	150,000
ฉะเชิงเทรา	ยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	ถ้าต้องเพิ่มควรใช้พื้นที่ใกล้ถนนสายแหลมฉบัง-สระแก้ว-มุกดาหาร	100,000
ปราจีนบุรี (ตามแนวถนนสาย 304 และ 33 บริเวณกบินทร์บุรีและศรีมหาโพธิ์)	อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้าแปรรูปอาหาร สิ่งทออุตสาหกรรมส่งออก	ไม่ระบุ	90,000
สระแก้ว (อำเภอวัฒนานคร)	นิคมอุตสาหกรรม โรงงานขนาดเล็กและกลางสำหรับสิ่งทอและอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ

พื้นที่เป้าหมาย	ประเภทอุตสาหกรรม	ขยายพื้นที่ (ไร่)	เพิ่มแรงงาน (คน)
จันทบุรี	แปรรูปผลผลิตการเกษตร เพอร์นิเจอร์ เพชรพลอย อุตสาหกรรมและ ทำเรือที่แหลมสิงห์	30,000 ไร่ (เตรียม พื้นที่ไว้แล้ว)	7,600
พระนครศรีอยุธยา	เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ แปรรูปอาหาร ยานยนต์	2,700	150,000
ลพบุรี	แปรรูปการเกษตร เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์	2,000 ไร่	45,000
สระบุรี	ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์และเซรามิก	6,000 ไร่	16,000

แผนพัฒนาเมือง คาดการณ์ว่าโครงการระยะที่ 2 จะทำให้ประชากรเขตเมืองเพิ่มขึ้น 1.5 ล้านคนโดยจะกระจายกันอยู่ใน 15 เมือง เป็นเมืองใหม่ 5 เมืองและมีแผนขยายและปรับปรุงจากเมืองเก่า 10 เมือง คือ

1. เมืองใหม่เขาชะงอก จังหวัดนครนายก
2. เมืองใหม่องค์รักษ์ 2 จังหวัดนครนายก
3. เมืองใหม่เซ็นจูรี่ซิตี จังหวัดชลบุรี
4. เมืองใหม่กรีนวิลล์ จังหวัดชลบุรี
5. เมืองใหม่พิทยา 2 จังหวัดชลบุรี
6. เมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี
7. เมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
8. เมืองพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
9. เมืองบางเลน-บางไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
10. เมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
11. เมืองกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
12. เมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา
13. เมืองบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
14. เมืองพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
15. เมืองระยอง จังหวัดระยอง

ระยะเวลาและงบประมาณ

รวมระยะเวลาโครงการ 24 ปี ระยะที่หนึ่ง 13 ปี (2525-2537) ประมาณการเงินลงทุน 100,000 ล้านบาท แต่ลงทุนจริง 420,000 ล้านบาท เป็นงบประมาณภาครัฐ 104,000 ล้านบาท และเป็นการลงทุนภาคเอกชน 316,000 ล้านบาท

ระยะที่ สอง 11 ปี (2538-2548) ประมาณการลงทุนระหว่างปี 2540-2548/2549 เท่ากับ 627,841 ล้านบาท เป็นการลงทุนภาครัฐ 444,527 ล้านบาท ภาคเอกชน 183,313 ล้านบาท

ประเภทการลงทุน	งบประมาณ	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	%
โครงสร้างพื้นฐาน (ขนส่ง ไฟฟ้า สื่อสาร)	284,709	169,666	107,844	45.3
บริการสังคม (ศึกษา สาธารณสุข ที่พักอาศัย)	273,481	213,725	59,756	43.6
สิ่งแวดล้อม (ขยะ น้ำเสีย สภาพแวดล้อม)	69,651	57,536	12,114	11.1

การบริหารจัดการ

รัฐบาลได้จัดตั้งกลไกพิเศษเป็นคณะกรรมการข้ามหน่วยงาน (Inter-Department Committee) ร่วมกันรับผิดชอบเพื่อแก้ไขปัญหาการแยกกันทำงานตามภารกิจที่กระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.) มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน เลขาธิการ สศช. เป็นเลขานุการ และมีอนุกรรมการ 2 ชุด

กลไกการบริหารแผนฯ ที่สำคัญคือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก-(สพอ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัด สศช. ที่มีอำนาจหน้าที่และบทบาทสูง ทำหน้าที่พิจารณาแผนปฏิบัติการของคณะอนุกรรมการแต่ละคณะ นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและอนุมัติงบประมาณ และประสานงานเร่งรัดการปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

สถานการณ์ปัจจุบัน

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำตั้งแต่ปี 2540 ทำให้ต้องชะลอเวลาบางโครงการ เช่น โครงการท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดระยะที่ 3 และโครงการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดระยะที่ 3

โครงการที่มีความก้าวหน้าส่วนใหญ่คือโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ทางรถไฟ อ่างเก็บน้ำ ท่อส่งน้ำ ระบบประปา ระบบไฟฟ้า (ปัจจุบันภาคตะวันออกมีกำลังผลิตไฟฟ้ารวม 6,863.70 เมกะวัตต์ ขณะที่ความต้องการสูงสุดในช่วงตุลาคม 2543-กุมภาพันธ์ 2544 คือ 1,693.90 เมกะวัตต์)

โครงการสำคัญอื่นๆ มีความก้าวหน้าดังนี้

- โครงการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ และโครงการสนามบินอู่ตะเภา กำลังดำเนินการ
- โครงการศูนย์กลางการผลิตและขนส่งทางอากาศยานนานาชาติ (Global TransPark : GTP) ซึ่งจะพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาให้เชื่อมโยงกับนิคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศความเร็วสูง ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนขอใช้ที่ดินของกองทัพเรือ
- โครงการศูนย์ซ่อมอากาศยานแห่งที่ 2 (อู่ตะเภา) ได้จัดตั้งบริษัทไทยวิศวกรรมอากาศยาน จำกัด และเปิดดำเนินการแล้วในเดือนพฤษภาคม 2542

อนึ่ง ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่างๆ ที่สะสมกันมาตั้งแต่ระยะที่ 1 ทำให้เกิดการร้องเรียนและต่อต้านจากชุมชนท้องถิ่น เช่นกรณีโครงการหลุมฝังกลบขยะอุตสาหกรรมของ

เจนโก้ โครงการนิคมอุตสาหกรรมไทย-สิงคโปร์ที่อำเภอปลวกแดง โครงการนิคมอุตสาหกรรมเอเชียอินดัสเทรียลปาร์คที่อำเภอบางฉาง โครงการขยายท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบีแอลซีพีบนพื้นที่ถมทะเลของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตลอดจนถึงการคัดค้านการขยายโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดระยะที่ 2

คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (กพอ.) จึงมอบหมายให้สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ จัดทำแผนปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนฯ ดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจาก กพอ. เมื่อเดือนกรกฎาคม 2543 งบประมาณ 310 ล้านบาท มี 10 โครงการรวมทั้งการวางผังเมืองเป็นโครงการเร่งด่วนด้วย

■ ข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพ

ผลกระทบชัดเจนที่สุดคือนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นข่าวใหญ่ และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติในเดือนกรกฎาคม 2540 ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ และกระทรวงอุตสาหกรรมร่วมมือกันแก้ไขปัญหาภายใน 7 วัน มติดังกล่าวมีผลทำให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ และกระทรวงอุตสาหกรรมแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจร่วม 4 หน่วยงานได้แก่ กรมควบคุมมลพิษ สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมโรงงานอุตสาหกรรม และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหามลพิษมาบตาพุดอย่างเร่งด่วน

มาบตาพุดเป็นเขตอุตสาหกรรมหนักที่ก่อมลพิษสูง จึงมีผลกระทบต่อสุขภาพคนและสิ่งแวดล้อมมาก ปัญหาทางสุขภาพที่ปรากฏชัดเจนคือโรคทางเดินระบบหายใจ เช่น ทางเดินหายใจอักเสบ เยื่อจมูกอักเสบ คออักเสบ ไซหัด หวัดเรื้อรัง ทอนซิลอักเสบ ปวดศีรษะ เวียนศีรษะ โรคภูมิแพ้ทางผิวหนัง และอาการเครียด นอกจากนี้ชาวบ้านในพื้นที่นี้ยังเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็งสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มะเร็งเม็ดเลือดขาว

นอกจากมาบตาพุด ยังมีอีกหลายชุมชนที่มีปัญหาสุขภาพจากโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด และได้ร้องเรียนไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชนบริเวณนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตประกอบการอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น ทีพีไอ แต่ปัจจุบันยังขาดการศึกษาทางการแพทย์และการติดตามผลกระทบทางสุขภาพอย่างเป็นระบบ จึงเป็นที่วิตกกังวลว่าโครงการในระยะที่ 2 จะยิ่งขยายขอบเขตและความรุนแรงของปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการขาดแคลนและการแย่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจากชุมชน และการขยายเขตโครงการเข้าไปในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร อีกทั้งยังมิได้มีการปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการในทิศทางที่จะเชื่อได้ว่าจะมีการป้องกันและแก้ไขจัดการปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นอย่างได้ผล

แหล่งข้อมูล

Wilbur Smith Associates, Inc., Asian Engineering Consultants Corp.,Ltd. and Norconsult International A.S., July 1998. Final Report: Consulting Service for A Land Use Master Plan and Action Plan for Development of Infrastructure and Community Systems in the Eastern Seaboard.

สำนักงานบริหารโครงการพัฒนาแห่งประเทศไทย, บริษัทซีมากรุ๊ป เบลเยียม และ บริษัททีเอ็ม คอนซัลตัง เอนจิเนียร์ จำกัด, มิถุนายน 2540. รายงานฉบับสมบูรณ์ - ฉบับที่ 2 รายงานหลัก โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ระยะที่ 2

สำนักพัฒนาพื้นที่เฉพาะ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรกฎาคม 2544. รายงานความก้าวหน้าและแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

สุกรานต์ โรจนไพรวงศ์ บรรณาธิการ, 2544. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543, หน้า 288 - 294

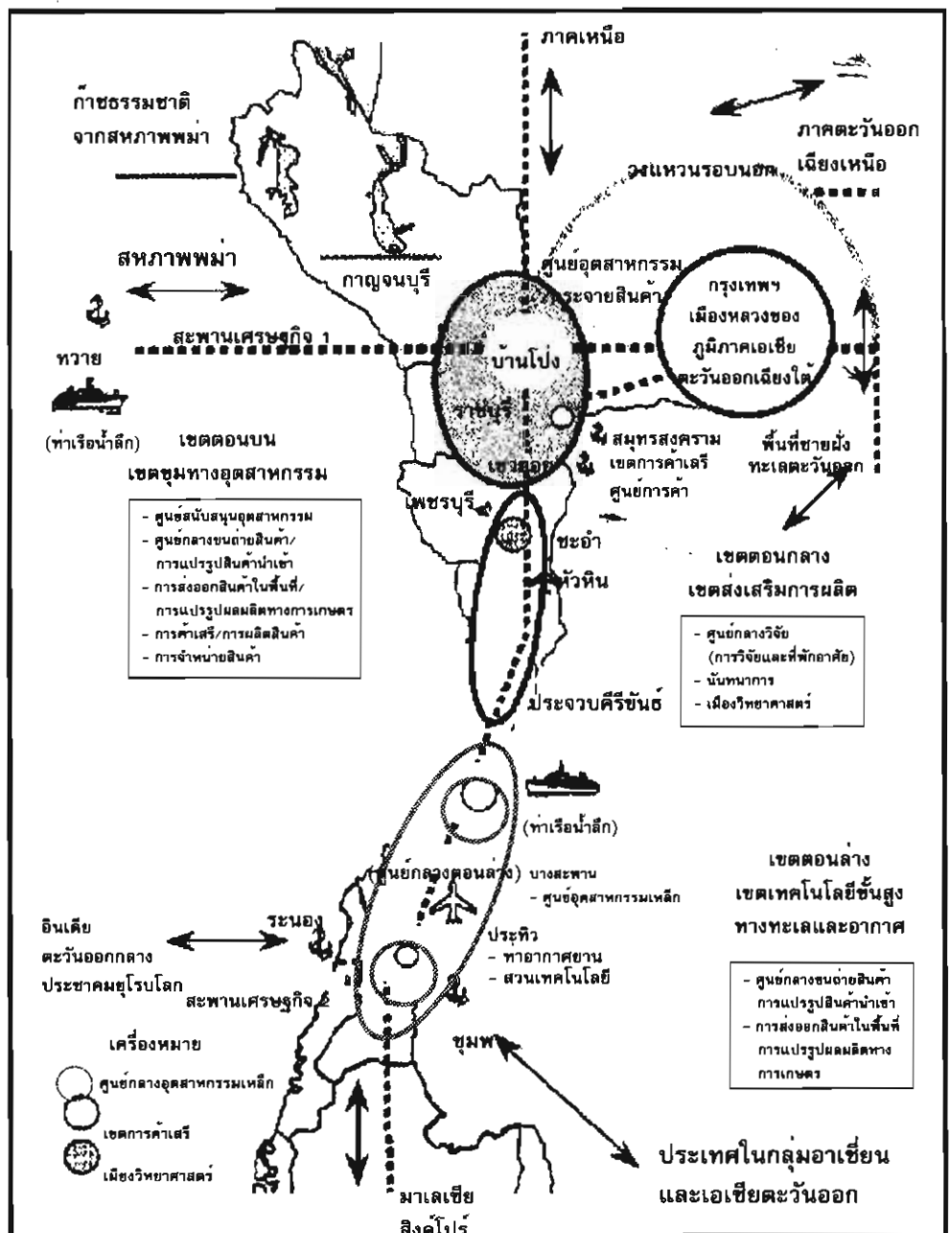
แผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก (Western Seaboard Regional Development Master Plan: WSB)

■ สมบัติ แซ่แซ่

พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกของไทยมีจุดเด่นคือ

- อุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว และมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค ระบบการคมนาคมขนส่ง
- เป็นพื้นที่ต่อเชื่อมจากกรุงเทพฯ และปริมณฑลและพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ มีโอกาสเป็นประตูไปสู่ทะเลทางตะวันตกของพม่าซึ่งจะเชื่อมโยงกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุทวีป

สำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency: JICA) สนับสนุนการศึกษาจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกระหว่างปี 2538-2539

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

แผนแม่บทฯ (2540) กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาให้ส่งเสริมเศรษฐกิจตามศักยภาพของแต่ละเขตและเปิดช่องทางการติดต่อเชื่อมโยงที่หลากหลาย โดยมียุทธศาสตร์สำคัญคือ

หนึ่ง สร้างความเชื่อมโยงระดับจังหวัดในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกเข้าด้วยกัน และเชื่อมต่อไปยังภูมิภาคอื่น

สอง พัฒนาพื้นที่เฉพาะในแต่ละเขตและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ

สาม พัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกให้ต่อเชื่อมกับภูมิภาคอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคใต้ตอนบน (ชุมพรและระนอง) ซึ่งเน้นการค้าชายแดนกับพม่า และเชื่อมโยงกับกลุ่มความร่วมมือห้าเหลี่ยมเศรษฐกิจ (Bangladesh-India-Myanmar-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation : BIMST-EC)

พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่เป้าหมาย 6 จังหวัดแก่ กาญจนบุรี สมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และชุมพร แบ่งเป็น 3 เขต (ตอนบน ตอนกลาง และตอนล่าง) โดยมีกิจกรรมเป้าหมายดังนี้

พื้นที่/เขต	ภารกิจ/กิจกรรม	การลงทุนภาครัฐ
พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก ตอนบน (5 เขต) กาญจนบุรี	เขตเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และอุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> ๑ เชื่อมระบบคมนาคมทางถนน ทวาย-กาญจนบุรี ๒ สาธารณูปโภคการท่องเที่ยว ๓ สาธารณูปโภคการปศุสัตว์
ราชบุรี (บ้านโป่ง)	เขตศูนย์อุตสาหกรรมและศูนย์กระจาย ผลผลิต (ศูนย์ชิ้นส่วนยานยนต์ เซรามิค เกษตรกรรมเขตรอบเมือง)	<ul style="list-style-type: none"> ๑ จุดตัดทางหลวงหลักสายเหนือ-ใต้ ตะวันออก-ตะวันตก ๒ นิคมอุตสาหกรรม
ราชบุรี	เขตอุตสาหกรรมและบริหาร (ศูนย์ บริหารงานภูมิภาค ศูนย์พนักงาน อุตสาหกรรมที่ย้ายฐานมาจาก กรุงเทพฯ และปริมณฑล)	<ul style="list-style-type: none"> ๑ สาธารณูปโภคเขตเมือง ๒ สถานีก๊าซธรรมชาติและโรงไฟฟ้า ๓ ถนนเชื่อมเมืองศูนย์กลางอื่นๆ
สมุทรสงคราม	เขตการค้าเสรีและการเพาะเลี้ยงสัตว์ น้ำ (การค้าเสรีชายปstkและสง การ เลี้ยงสัตว์น้ำ)	<ul style="list-style-type: none"> ๑ เขตการค้าเสรี ๒ สาธารณูปโภคเขตเมืองคุณภาพสูง
เพชรบุรีตอนบน (เขาย้อย)	เขตอุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมแปรรูป/ การเกษตร)	<ul style="list-style-type: none"> ๑ นิคมอุตสาหกรรม ๒ ศูนย์กระจายเครื่องจักรกล

พื้นที่/เขต	ภารกิจ/กิจกรรม	การลงทุนภาครัฐ
พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก ตอนกลาง เพชรบุรี (ตอนล่าง - ชะอำ) ประจวบคีรีขันธ์ (หัวหิน)	เขตอู่ตะเภา (ท่องเที่ยว ศูนย์ประชุม ศูนย์การศึกษาวิจัยพัฒนา สวนดอกไม้)	<ul style="list-style-type: none"> • สาธารณูปโภคการท่องเที่ยว • เมืองสวนวิทยาศาสตร์ • สาธารณูปโภคศูนย์ประชุม
พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก ตอนล่าง (2 เขต) ประจวบคีรีขันธ์ (บางสะพาน)	เขตอุตสาหกรรมหนัก ศูนย์พลังงาน เขตการค้าเสรี (ปัจจุบันเป็นแหล่งอุตสาหกรรมเหล็ก สำคัญ)	<ul style="list-style-type: none"> • ท่าเรือน้ำลึก • นิคมอุตสาหกรรม
ชุมพร	เขตเกษตรกรรม (ไม้ผล ปศุสัตว์ ประมง) และศูนย์กระจายผลผลิต	<ul style="list-style-type: none"> • สนามบินที่อำเภอปะทิว • ท่าเรือเล็ก • ศูนย์วิจัยพืชผล

การดำเนินการ

แผนพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน

แผนงาน/โครงการหลักที่กำลังดำเนินการ 12 โครงการ อาทิเช่น

- (1) โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำท่าแซะ กรมชลประทานออกแบบก่อสร้างแล้ว กำลังรอการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเพื่อเวนคืนที่ดินและเปิดโครงการระยะเวลาก่อสร้าง 6 ปี (2546-2551) งบประมาณ 3,321 ล้านบาท
- (2) โครงการวางท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำท่าแซะมายังพื้นที่อุตสาหกรรมบางสะพาน ระยะทาง 70 กิโลเมตร กรมโยธาธิการยังไม่ได้เริ่มดำเนินการเนื่องจากต้องรอมติคณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำท่าแซะก่อน งบประมาณ 2,100 ล้านบาท
- (3) โครงการปรับปรุงถนนเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) สายไทยคู่-บ้านท่าข้าม ระยะทาง 20 กิโลเมตรบริเวณพื้นที่อุตสาหกรรมบางสะพาน เพื่อใช้ขนส่งสินค้าโดยไม่ต้องผ่านชุมชน งบประมาณ 460 ล้านบาท
- (4) การพัฒนาเขตนิคมอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีชั้นกลางและชั้นสูงในพื้นที่อุตสาหกรรมบางสะพานเพื่อรองรับการกระจายตัวของอุตสาหกรรม
- (5) โครงการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงฝั่งทะเลอันดามัน-ฝั่งอ่าวไทย (บางสะพาน-ปกเป็ย่น) โดยผ่านถนนหมายเลข 4 ออกสู่ทะเลอันดามัน
- (6) โครงการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนาเส้นทางรถไฟเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมบางสะพาน-พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก-ทางรถไฟสายใต้
- (7) โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าบริเวณบางสะพานเพื่อเพิ่มความมั่นคงของระบบไฟฟ้าและปรับปรุงระบบโครงข่ายอินเตอร์เน็ตและการสื่อสารผ่านดาวเทียม

พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งในพื้นที่หลักในพื้นที่หลักในการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าที่สำคัญที่สุดของประเทศ ปัจจุบันมีโรงไฟฟ้าใช้ก๊าซเป็นเชื้อเพลิง 3 แห่งที่ราชบุรี และกำลังพัฒนาโครงการไฟฟ้าป้อนอก-หินกรูดซึ่งจะใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง โครงการไฟฟ้าพลังน้ำแม่น้ำกระบุรีซึ่งจะสร้างเขื่อนที่จังหวัดระนอง และโครงการเพิ่มการผลิตไฟฟ้าอื่น ๆ เป้าหมายกำลังการผลิตสูงสุดคือ 17,238 เมกะวัตต์

แผนพัฒนาคนและสังคม และสิ่งแวดล้อม

แผนพัฒนาคนและสังคมประกอบด้วยแผนงานด้านสังคม การศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาชนบทและเมือง งบประมาณ 2,569 ล้านบาทหรือสหรัฐ (64,225 ล้านบาท คิดอัตราแลกเปลี่ยน 1 เหรียญสหรัฐ = 25 บาท ในปี 2537) ส่วนใหญ่ใช้ในการทำผังเมือง

แผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม งบประมาณ 621 ล้านบาทหรือสหรัฐ (15,525 ล้านบาท) ส่วนใหญ่จะใช้สร้างระบบกำจัดน้ำเสียและขยะ

ระยะเวลาและงบประมาณ

แผนแม่บท กำหนดระยะเวลาการพัฒนา 15 ปี (2540-2554) แบ่งเป็นสามระยะตามช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ (ฉบับที่ 8-9-10)

รวมโครงการลงทุน 99 โครงการ วงเงินลงทุน 12.5 พันล้านบาทหรือสหรัฐ (312.5 พันล้านบาท คิดจากค่าเงินบาท 1 เหรียญสหรัฐ = 25 บาทในปี 2537) แบ่งงบประมาณระยะที่ 1-2-3 เป็น 3.5, 5.0, 4.0 พันล้านบาทหรือสหรัฐ ตามลำดับ

การลงทุนภาครัฐที่สำคัญคือระบบการคมนาคมขนส่งเชื่อมต่อกันที่ต่าง ๆ ซึ่งได้รับจัดสรรงบประมาณร้อยละ 50 ส่วนแผนงานด้านการพัฒนาคนและสังคมและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมได้รับงบประมาณร้อยละ 20

การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการประสานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพบ.) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนแม่บท เสนอโครงสร้างการบริหารจัดการโดยมีคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่เฉพาะเช่นเดียวกับโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด และให้จัดตั้ง “บริษัทพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก” เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการ

สถานการณ์ปัจจุบัน

ปัจจุบันภาครัฐได้ดำเนินการโครงการสำคัญ ๆ หลายโครงการแล้ว อาทิเช่น

- ระบบการคมนาคมขนส่งเส้นทางสายหลักสี่ช่องจราจร (ถนนเพชรเกษม) เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งภายในและระหว่างภูมิภาค
- ท่อก๊าซไทย-พม่า โรงแยกก๊าซ และโรงไฟฟ้าที่จังหวัดราชบุรี
- ส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกตอนกลาง (ชะอำ-หัวหิน-เมืองประจวบฯ) และสนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกและโรงไฟฟ้าหินกรูด (แต่ถูกคัดค้านจากชาวบ้านในพื้นที่จนต้องชะลอไว้ก่อน)

ส่วนภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมเหล็กที่บางสะพาน ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยกับกลุ่มสหวิริยา โครงการเขตนิคมเหล็กครบวงจรแห่งนี้จะใช้พื้นที่ประมาณ 20,000 ไร่ มีการลงทุนแล้ว 50,000 ล้านบาท ใช้ประโยชน์ที่ดินแล้ว 3,000 ไร่ และได้พัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมบางสะพาน 4 ท่า เป็นท่าเทียบเรือขนาด 8,000-20,000 ตัน 2 ท่า และท่าเทียบเรือขนาด 80,000-100,000 ตัน 2 ท่าในอนาคตจะเปิดเป็นท่าเรือพาณิชย์รองรับการขนส่งทางทะเลเชื่อมโยงท่าเรือประจวบฯ-ชลบุรี-มาบตาพุด-สุราษฎร์ธานี-นครศรีธรรมราช และสงขลา

ข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพ

รายงานสรุปยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก (2545) สรุปผลและปัญหาต่าง ๆ จากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกไว้ดังนี้

พื้นที่ภาคตะวันตกตอนบน

- ปัญหาการจัดการบริการสาธารณสุขโรคและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการขยายเขตอุตสาหกรรมอย่างไม่เป็นระเบียบตามแนวถนนเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดนครปฐม-กาญจนบุรี-ราชบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณบ้านโป่ง-โพธาราม
- ปัญหาสังคมจากแรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในพื้นที่
- ปัญหาการขาดการจัดระเบียบการใช้ที่ดิน พื้นที่นี้อุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเกษตร และมีระบบชลประทานทั่วถึง แต่อุตสาหกรรมและการบริการได้ขยายตัวรุกล้ำการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

พื้นที่ภาคตะวันตกตอนกลาง

- ปัญหาขยะและน้ำเสียเนื่องจากการขยายตัวของการท่องเที่ยว
- ปัญหาการขาดแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้เกิดการบุกรุกรุกล้ำพื้นที่ และการขยายตัวของเขตเมือง อุตสาหกรรม และกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไม่ระบบ
- ปัญหาท่อก๊าซธรรมชาติของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยซึ่งทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า โดยเฉพาะในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์

พื้นที่ภาคตะวันตกตอนล่าง

- ปัญหาการแย่งน้ำระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเขตนิคมอุตสาหกรรมบางสะพานกับประชาชนในอำเภอบางสะพาน
- ปัญหาชุมชนแออัดอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายของแรงงานจำนวนมากเข้ามาสู่เขตเมือง ได้แก่ เมืองประจวบคีรีขันธ์ บางสะพาน และชุมพร
- ปัญหาสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมที่บางสะพานส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมหนัก มีการขนส่งวัตถุดิบและสารเคมีมาก ทำให้เกิดความเสียดังสิ่งแวดล้อมและชุมชนเนื่องจากพื้นที่นี้อยู่บริเวณอ่าวรูปตัว ก. ที่มีการไหลเวียนของน้ำทะเลเป็นวงจรรอบอ่าว

ถ้าไม่ได้รับการจัดการที่เหมาะสม การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกจะทำให้ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพรุนแรงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังจะอาจขยายปัญหาความขัดแย้งรุนแรงในพื้นที่ดังปรากฏในกรณีโครงการท่อก๊าซไทย-พม่า โรงแยกก๊าซและโรงไฟฟ้าที่จังหวัดราชบุรี และโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก-หินกรูด

แหล่งข้อมูล

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545. รายงานสรุปยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันตก.

Nippon Koei Co, Ltd. and PADECO Co, Ltd. 1997. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ การศึกษาแผนแม่บทของการพัฒนาบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (Southern Seaboard Development Plan: SSB)

■ กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้หรือ “เซาเทิร์นซีบอร์ด” เป็นแผนภูมิภาคที่มีการดำเนินการต่อเนื่องมาหลายยุคสมัย เริ่มจากปี 2532 รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนภาคใต้โดยมีแนวคิดสำคัญที่จะสร้าง**สะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge)** เชื่อมโยงระหว่างฝั่งอันดามันและอ่าวไทยด้วยระบบคมนาคมขนส่งร่วมแบบผสมผสาน และมุ่งหวังให้การพัฒนาดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมและ**เปิดประตูการค้าระดับโลก (Gateway)** เพราะสะพานเศรษฐกิจจะช่วยย่นระยะการขนส่งระหว่างภูมิภาคตะวันออกกลางกับประเทศริมฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก

ในช่วงปี 2534-2535 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ว่าจ้างกลุ่มบริษัทที่ปรึกษา Bechtel (สหรัฐอเมริกา) / Nippon Koei (ญี่ปุ่น) / AEC (ไทย) / SEATEC (ไทย) ให้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ แผนแม่บทดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลชวน หลีกภัยในปี 2536

ต่อมารัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชามีมติกำหนดที่ตั้งท่าเรือน้ำลึกและให้ศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งจัดทำโดยกลุ่มบริษัทที่ปรึกษา Environmental Consultancy and Assistance - Ecolas NV, Antwerp Port Engineering and Consulting - APEC VZW, Southeast Asia Technology Co.Ltd. - SEATEC แล้วเสร็จปลายปี 2539 รัฐบาลต่อมาอีกสานต่อโครงการนี้มาโดยลำดับ

■ ยุทธศาสตร์การพัฒนา

เป้าหมายสำคัญคือการ**สร้างสะพานเศรษฐกิจเพื่อเปิดประตูค้าขาย**กับประเทศทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกโดยหวังว่าจะช่วยนำประเทศไทยเข้าสู่โครงข่ายการค้าโลก และยังเป็น**การพัฒนาท่าเลาการลงทุนที่เหมาะสม** ทั้งนี้ สศช. ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ไว้คล้ายคลึงกับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก คือ

1. พัฒนา “**สะพานเศรษฐกิจ**” ด้วยระบบคมนาคมขนส่งร่วมแบบผสมผสานที่มีประสิทธิภาพ ทั้งทางถนน รถไฟ และท่อน้ำมัน เชื่อมทะเลอันดามันกับอ่าวไทย
2. พัฒนาโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานหลัก **นิคมอุตสาหกรรม และเขตชุมชน** เพื่อสนับสนุนการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม ควบคู่ไปกับการวางแผนใช้ประโยชน์ที่ดิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
3. ริเริ่มการพัฒนา**ท่าเรือน้ำลึก**ชายฝั่งทะเลทั้งสองฝั่งและจัดระบบคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงทะเลอันดามันกับอ่าวไทยเพื่อการขนส่งสินค้าและกระจายความเจริญไปสู่ภาคใต้

4. สนับสนุนภาคเอกชนในการลงทุนอุตสาหกรรมโรงกลั่นน้ำมัน ปิโตรเลียม ปิโตรเคมี และ อุตสาหกรรมต่อเนื่อง รวมทั้งการพัฒนาโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ
5. ประสานความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ในการจัดหาที่ดินและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ในระยะเริ่มแรกและระยะยาว
6. วางระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดมาตรการที่เข้มงวด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการฟื้นฟูบูรณะแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ อ่าวกระบี่ พังงา ภูเก็ต และทะเลโดยรอบเกาะสมุย
7. จัดให้มีกลไกการบริหารและจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้โดยมีองค์กรที่มีเอกภาพ ทำหน้าที่ พัฒนา บริหาร และประสานการปฏิบัติการตามแผนพัฒนาฯ อย่างเป็นระบบ โดยให้ประชาชน และชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานและติดตามความก้าวหน้าของโครงการอย่างต่อเนื่อง

พื้นที่เป้าหมาย

5 จังหวัดภาคใต้คือ สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ และนครศรีธรรมราช

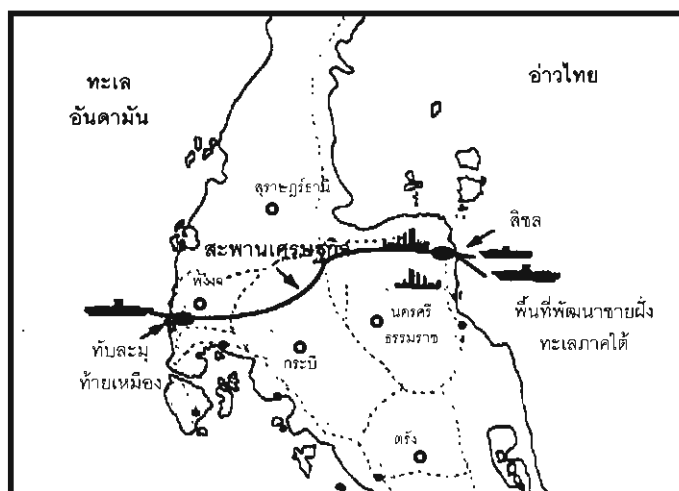
การดำเนินการ

แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. ทำเทียบเรือน้ำลึก 2 แห่ง บริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและชายฝั่งทะเลอันดามันเพื่อรับ และขนถ่ายน้ำมันดิบและให้บริการขนถ่ายสินค้าทั่วไป ที่ท่าเรือจะมีโครงสร้างที่เกี่ยวข้องเนื่อง กับน้ำมัน เช่น คลังเก็บน้ำมันดิบที่ฝั่งตะวันตก ท่อส่งน้ำมันดิบ คลังน้ำมันและผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งออกที่ฝั่งตะวันออก และท่าขนถ่ายสินค้าทั่วไป

ในเบื้องต้นกำหนดที่ตั้งท่าเรือน้ำลึกคือ

- ฝั่งอันดามัน - บ้านคลองสาย จังหวัดกระบี่ (ทางเลือกอื่นคืออำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา)
- ฝั่งอ่าวไทย - อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (ทางเลือกอื่นคือแหลมทับ แหลมนาทาม และลิซล จังหวัดเดียวกัน)

ในระหว่างปี 2539-2541 มีการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งท่าเรือหลายครั้งจนเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2541 รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธตัดสินใจให้พัฒนาท่าเรือฝั่งอันดามันที่บ้านทับละมุ อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา (บริเวณชุมชนและท่าเรือประมงเดิม) และฝั่งอ่าวไทยเป็นที่อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. นิคมอุตสาหกรรม บริเวณท่าเรือทั้งสองแห่งและที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ด้านฝั่งอันดามัน ประกอบด้วยนิคมอุตสาหกรรมทั่วไป ครอบคลุมพื้นที่กว่า 2,200 ไร่ อุตสาหกรรมเป้าหมาย คือ อุตสาหกรรมยาง ผลิตน้ำมันปาล์ม ยิปซัม อาหารและเครื่องตีพิมพ์ เฟอร์นิเจอร์ และเครื่องกีฬา

ด้านอ่าวไทย จะเป็นที่ตั้งอุตสาหกรรมแกนนำการพัฒนา ประกอบด้วย

- โรงกลั่นน้ำมัน ขนาด 200,000 บาร์เรลต่อวัน และโครงสร้างต่อเนื่อง
- คอมเพล็กซ์ปิโตรเคมีเพื่อการส่งออก
- โรงแยกก๊าซธรรมชาติ กำลังผลิต 250 ล้านลบ.ฟ./วัน ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
- โรงไฟฟ้าพลังความร้อนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตที่อำเภอขนอม
- นิคมอุตสาหกรรมทั่วไปขนาดเล็ก พื้นที่ประมาณ 250 ไร่

นิคมอุตสาหกรรมสุราษฎร์ธานี อยู่บนฝั่งแม่น้ำตาปี จะเป็นนิคมอุตสาหกรรมสำหรับอุตสาหกรรมทั่วไปและอุตสาหกรรมเบา พื้นที่เต็มโครงการ 4,143 ไร่

3. **ทางหลวงพิเศษเชื่อมตะวันออกและตะวันตก (East-West Motorway)** เป็นทางหลวงขนาด 4 ช่องทางจราจร (สามารถขยายเป็น 8 ช่องทาง) และมีเขตทางกว้าง 200 เมตร สำหรับระบบท่อส่งน้ำมัน ท่อก๊าซธรรมชาติ และทางรถไฟ

แผนพัฒนาชุมชนเมือง

กำหนดให้มีการพัฒนาเมืองใหม่ในบริเวณท่าเทียบเรือน้ำลึกทั้งสองแห่ง

โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อรองรับโครงการเขื่อนกั้นชีบอร์ดี

- โครงการอ่างเก็บน้ำท่าหน อ.สิชล จ.นครศรีธรรมราช
- โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสาย กิ่งอำเภอนบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช
- โครงการอ่างเก็บน้ำคลองลำรุใหญ่ อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา
- โครงการอ่างเก็บน้ำคลองนาแฝก อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา
- โครงการอ่างเก็บน้ำคลองหินขาว จ.ภูเก็ต
- โครงการอ่างเก็บน้ำคลองกะแต อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี
- โครงการเขื่อนน้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

ระยะเวลาและงบประมาณ

ระยะเวลาโครงการ 21 ปี ในระยะที่ 1 หรือสิบปีแรก คาดว่าจะต้องใช้งบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ไม่รวมค่าก่อสร้างอาคารและโรงงานอุตสาหกรรม) 73,745 ล้านบาทโดยภาคเอกชนมีศักยภาพที่จะร่วมลงทุนประมาณร้อยละ 26-36 คาดว่าการลงทุนนี้จะนำไปสู่การลงทุนด้านอุตสาหกรรมคิดเป็นมูลค่าประมาณ 115,000 ล้านบาท

การลงทุน	มูลค่า (ล้านบาท)
1 ทำเรือฝั่งตะวันตก - ระยะที่ 1	3,743.69
2 ทำเรือฝั่งตะวันออก - ระยะที่ 1	11,825.54
3 โครงการวางท่อน้ำมัน : ท่อขนถ่ายน้ำมัน ท่อน้ำมัน และถังเก็บน้ำมัน	34,551.44
4 การพัฒนาพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานฝั่งตะวันตก ระยะที่ 1	11,660.80
5 การพัฒนาพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานฝั่งตะวันออก ระยะที่ 1	11,964.40
รวมการลงทุนทั้งหมด (ระยะที่ 1)	73,745.87

*อัตราแลกเปลี่ยน 40 บาท = 1 เหรียญสหรัฐ

การบริหารจัดการ

กำกับดูแลและประสานการดำเนินงานโดยคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (กพต.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการ และ สศช. เป็นเลขานุการ และมีคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงาน 4 คณะ คณะกรรมการฯ ดังกล่าวมีสถานภาพและอำนาจสูงเช่นเดียวกับคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

สถานการณ์ปัจจุบัน

โครงการย่อย ๆ หลายโครงการประสบปัญหาการคัดค้านจากประชาชนมาโดยลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี 2540 เช่น การคัดค้านโครงการนิคมอุตสาหกรรมสุราษฎร์ธานีโดยกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งวิตกกังวลถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณที่ราบลุ่มติดริมแม่น้ำตาปีที่ยังมีสภาพธรรมชาติสมบูรณ์

ในปี 2540 การคัดค้านของประชาชนทำให้รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธต้องยกเลิกโครงการนิคมอุตสาหกรรมสุราษฎร์ฯ ขนาด 4,143 ไร่ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่บ้านควนท่าแร่ ตำบลทรัพย์ทวี อำเภอบ้านนาเดิม ที่มีวัตถุประสงค์จะรองรับอุตสาหกรรมน้ำยางเข้มข้น ปาล์มเข้มข้น อาหารทะเลแช่แข็ง อาหารกระป๋องและอื่นๆ

ปัจจุบัน สศช.ชะลอโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ไว้ก่อนเนื่องจากข้อจำกัดด้านเงินลงทุน และน่าสังเกตว่ามีการพัฒนาอื่นๆ ที่อาจขัดแย้งและผลักดันให้มีการทบทวน โครงการเขาเทิร์นซีบอร์ด กล่าวคือองค์การปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ได้เสนอต่อ สศช. ผ่านคณะกรรมการ

ร่วมภาครัฐและเอกชนในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) จังหวัดภูเก็ต ให้เร่งพัฒนาการท่องเที่ยวใน 3 จังหวัดฝั่งอันดามัน คือ ภูเก็ต กระบี่ และพังงา

นอกจากนี้คณะรัฐมนตรีก็ได้อนุมัติให้พัฒนาภูเก็ตเป็นเมืองนานาชาติ ภายใต้โครงการ “The Greater Phuket Paradise Project” (PHD) โดยเน้นการลงทุนด้านซอฟต์แวร์และอุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มเติมจากการท่องเที่ยว

ข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพ

เซาเทิร์นซีบอร์ดเป็นโครงการพัฒนาภูมิภาคขนาดใหญ่ประกอบด้วยกลุ่มอุตสาหกรรม หลากหลาย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมหนักด้านน้ำมันและปิโตรเคมี และมีรูปแบบการลงทุนคล้ายคลึงกับอีสเทิร์นซีบอร์ด ดังนั้นแนวโน้มของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพน่าจะคล้ายคลึงกัน หรือรุนแรงกว่าเนื่องจากข้อจำกัดด้านสภาพภูมิประเทศ กล่าวคือพื้นที่แคบและมีภูเขาสูง อีกทั้ง “ต้นทุนทางสังคม” ก็จะมีสูงมากด้วยเพราะเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีศักยภาพในการพัฒนาหลายด้านรวมทั้งการท่องเที่ยว และชุมชนมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งเป็นปัจจัยความเข้มแข็งเฉพาะพื้นที่ และยังมีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมความสามัคคีที่บนความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นจุดแข็งของสังคมไทยในภาพรวมด้วย

อย่างไรก็ดี ข้อมูลเท่าที่ปรากฏในการจัดทำแผนแม่บทและแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่มีแผนการรองรับหรือป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ ไม่มีแผนการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ชัดเจนซึ่งมีความเสี่ยงว่าอาจนำไปสู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติทั้งดงามและอุดมสมบูรณ์ของภาคใต้ในอนาคต

แหล่งข้อมูล

ECOLAS NV, APEC VZW and SEATEC, December 1996. Final Report Volume I, Environmental Management Plan Environmental Impact Study for The Southern Seaboard Development Programme.

Petroleum Authority of Thailand, IPL International Inc. and TOMEN, March 20, 1998. Summary Reports for Landbridge Crude Oil Pipeline & Refinery & Petrochemical Complex.

Moffatt & Nichol International Inc., Asian Engineering Consultants Corp., LTD. And Wilbur Smith Associates Inc., March 1998. Executive Summary: Consulting Services for the Feasibility Study on the Southern Seaboard Port and Industrial Complex Development Project.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้, พฤศจิกายน 2540. ความก้าวหน้าการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้

สุภรนต์ โรจนไพรวงศ์ บรรณาธิการ, 2542. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540 - 2541, หน้า 259 - 260, หน้า 266

สุภรนต์ โรจนไพรวงศ์ บรรณาธิการ, 2544. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543, หน้า 295

แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจบี๋นัง-สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ

■ เดชรัต สุขกำเนิด

แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจบี๋นัง-สงขลาโดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle Development Project: IMT-GT) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติตามโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย

แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจบี๋นัง-สงขลาจึงรูปธรรมหนึ่งของการแปลงโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจและแผนพัฒนาพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่การปฏิบัติ

นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับภาคใต้ตอนล่าง

1. โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย (2537) คือแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อพัฒนาภาคใต้ตอนล่างของไทย ภาคเหนือของมาเลเซีย และทางเหนือของสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย
2. แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2540) วางแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ตอนล่าง รวมถึงการจัดทำโครงการพัฒนาเมืองตามชายแดน (2542) ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาเฉพาะสำหรับเมืองศูนย์กลางความเจริญในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษที่หาดใหญ่ และเขตอุตสาหกรรมที่สะเตาะและสุโหงโกลก
3. แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจบี๋นัง-สงขลาโดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ ตามโครงการท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย และเพื่อขยายอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานตามโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ระยะเวลาดำเนินการ 24 ปี

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ตามแผนแม่บทฯ เขตเศรษฐกิจบี๋นัง-สงขลาจะทำหน้าที่ 4 ประการคือ

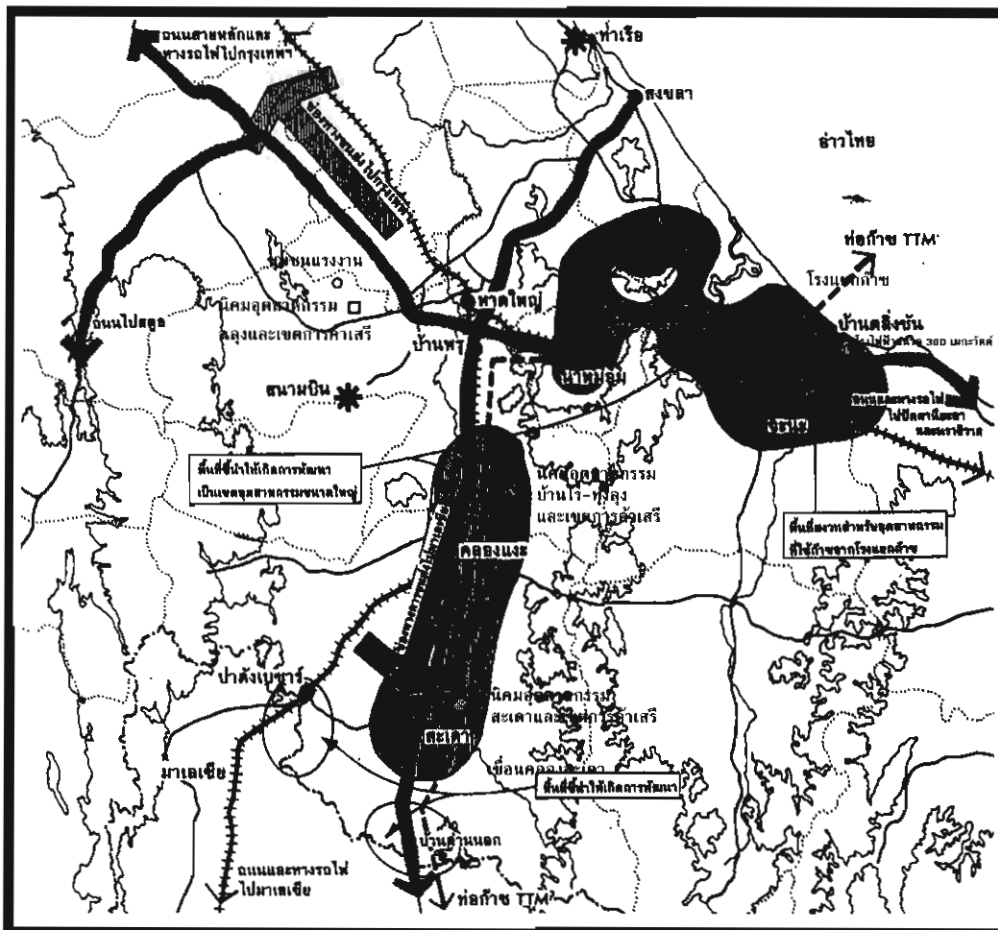
- เป็นเส้นทางการผลิตอุตสาหกรรม ประเทศไทยจะเน้นอุตสาหกรรมเบา มูลค่าสูงและจะดึงอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงจากบี๋นังที่จะได้ประโยชน์จากแหล่งผลิตที่มีต้นทุนแรงงานต่ำให้ย้ายมาตั้งตามเส้นทาง

- เป็นเส้นทางการค้า จะมีศูนย์การค้าหลักเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมการค้าที่จะเพิ่มขึ้น
- เป็นเส้นทางการคมนาคม ทำหน้าที่เป็นประตูนานาชาติที่มีทั้งสนามบิน และท่าเรือ รวมทั้งถนนและทางรถไฟเชื่อมโยงในพื้นที่ ส่งผลให้อุตสาหกรรมและการค้าที่ตั้งในเขตเศรษฐกิจนี้มีทางเลือกในการขนส่ง/เดินทางมากกว่า และต้นทุนต่ำกว่า
- เป็นเส้นทางการท่องเที่ยว แม้จะไม่ใช่ว่าเป้าหมายหลัก แต่น่าจะสามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งหนึ่งได้

ในส่วนการใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาตินั้น แผนฯ มีเป้าหมายเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นจากการมีก๊าซธรรมชาติและให้ประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากโครงการท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย

พื้นที่เป้าหมายใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ

พื้นที่เป้าหมายใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติครอบคลุม 7 อำเภอของจังหวัดสงขลา คือ อำเภอเมือง หาดใหญ่ บางกล่ำ จะนะ นาหม่อม คลองหอยโข่ง และสะเดา ซึ่งรวม 2 เมืองหลัก (หาดใหญ่ และสงขลา) พื้นที่โครงการโรงแยกก๊าซและท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย และแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 42 ของจังหวัดสงขลา และร้อยละ 15 ของภาคใต้ตอนล่างทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีแผนจะครอบคลุมไปถึงนิคมอุตสาหกรรมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีด้วย

พื้นที่เป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรม

แผนแม่บท ประเมินศักยภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยคำนึงถึง (ก) การใช้ก๊าซธรรมชาติ (ข) ที่ตั้งเชื่อมโยงกับเพื่อนบ้าน และ (ค) ทรัพยากรอื่นๆ รวมทั้งทรัพยากรมนุษย์ และแบ่งประเภทอุตสาหกรรมเป้าหมายเป็น 3 กลุ่มคือ

1. อุตสาหกรรมหลักที่มีการพัฒนาในปัจจุบัน ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่รอบสงขลา หาดใหญ่ ตามแนวทางหลวงหมายเลข 4 จนถึงอำเภอสะเตาะและตามแนวทางหลวงหมายเลข 43 จนถึงอำเภอจะนะ ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร แปรรูปยางและผลิตภัณฑ์ต่อเนื่อง ไม้ยาง พลาสติกและชิ้นส่วน

2. อุตสาหกรรมที่เกิดจากความร่วมมือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นข้อได้เปรียบด้านที่ตั้งที่เชื่อมโยงกันระหว่างปึงนังและสงขลา ได้แก่อุตสาหกรรมเบาที่ใช้เทคโนโลยีและมีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์โลหะซึ่งคาดว่าจะย้ายฐานการผลิตบางส่วนหรือทั้งหมดมาจากปึงนังโดยจะเน้นการดึงขั้นตอนการผลิตที่ใช้แรงงานมากเข้ามาในพื้นที่ก่อน

3. อุตสาหกรรมที่ใช้ก๊าซธรรมชาติในกระบวนการผลิต ได้แก่อุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงหรือวัตถุดิบ อุตสาหกรรมที่ใช้พลังงานเข้มข้นเพื่อเพิ่มอุปสงค์การใช้ก๊าซธรรมชาติในพื้นที่ รวมทั้งใช้วัตถุดิบในพื้นที่ อาทิเช่น ปูนซีเมนต์ เซรามิก กระฉก ยิบซัมบอร์ดและอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากยางขนาดใหญ่

การดำเนินการ

แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและอุตสาหกรรม

แผนแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจปึงนัง-สงขลาโดยใช้ประโยชน์จากก๊าซและแผนแม่บทรองในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานีนำเสนอโครงการต่างๆ ดังต่อไปนี้

โครงการและที่ตั้ง	ขนาดพื้นที่	งบประมาณ
1) โรงแยกก๊าซธรรมชาติ ที่อำเภอจะนะ และท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย รวมทั้งท่อก๊าซย่อยเข้าสู่นิคมอุตสาหกรรมแห่งใหม่	400 ไร่	35 ลบ.(เฉพาะท่อก๊าซย่อย)
2) นิคมอุตสาหกรรม 2 แห่ง ในพื้นที่ระหว่างบ้านไร่และบ้านทุ่งลุงและทางตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอสะเตาะซึ่งเป็นพื้นที่ตามแนวท่อก๊าซไทย-มาเลเซียและทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 และให้มีเขตอุตสาหกรรมส่งออกในพื้นที่นิคมฯ ด้วย	แห่งละ 1,250 ไร่ในระยะแรก ขยายเพิ่มอีก 625 ไร่หลังปี 2553	ระยะแรก 1,625 ลบ. ระยะหลัง 10,600 ลบ.

โครงการและที่ตั้ง	ขนาดพื้นที่	งบประมาณ
3) โรงไฟฟ้าขนาด 300 เมกะวัตต์ ที่อำเภอจะนะ โกล์ โรงแยกก๊าซ อีกทั้งจะมีโรงไฟฟ้าอีก 2 แห่งรวมเป็น 1,300 เมกะวัตต์ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรพื้นที่ตัวทางเศรษฐกิจ และยังไม่ระบุที่ตั้ง	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ
4) พื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมเพิ่มเติม บริเวณจุดที่ท่อ ก๊าซไทย-มาเลเซียขึ้นฝั่ง(อำเภอจะนะ) เพื่อ สำรองไว้ สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต	2,000 ไร่	ไม่ระบุ
5) การขยายเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมฉลุง	500 ไร่	ไม่ระบุ
6) วางท่อส่งน้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองสะเดาไปใช้ที่ หาดใหญ่และนิคมอุตสาหกรรมทั้งสองแห่ง และทำท่อน้ำประปาจากหาดใหญ่ไปนิคมอุตสาหกรรมฉลุง ระยะสองจะสร้างอ่างเก็บน้ำความจุ 20 ล้าน ลบม.	ไม่ระบุ	ระยะแรก 720 ลบ. ระยะสอง 550 ลบ.
7) จัดเตรียมพื้นที่สำหรับชุมชน เพื่อเป็นที่พักอาศัย ของแรงงานและครอบครัว 11,000 คนที่ทำงานใน นิคมอุตสาหกรรมทั้งสองแห่ง	แต่ละแห่งประมาณ 625 ไร่ ขยายเพิ่มอีก 80 ไร่หลังปี 2553	ไม่ระบุ
8) เขตการค้าเสรีและคลังสินค้าทัณฑ์บนบริเวณ สนามบินหาดใหญ่ และท่าเรือน้ำลึกสงขลา	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ
9) โรงกำจัดกากของเสียอุตสาหกรรม เพื่อรองรับ พื้นที่อุตสาหกรรม แต่ยังไม่ระบุสถานที่ตั้ง	2,500 ไร่	ระยะแรก 30 ลบ. ระยะสอง 170 ลบ.
10) ปรับปรุงโครงข่ายการคมนาคม ระยะแรกจะเป็น ถนนเข้าสู่นิคมอุตสาหกรรม ระยะที่สองจะสร้างถนน เพื่อรองรับปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้นด้านทิศใต้ของ หาดใหญ่ และระบบรถไฟรางคู่ระหว่างหาดใหญ่-ป็นัง	ไม่ระบุ	ระยะแรก 100 ลบ. ระยะสอง 3,180 ลบ. และ 2,925 ลบ.(ระบบ รถไฟรางคู่)
11) นิคมอุตสาหกรรมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี บริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองติดกับ อำเภอปัตตานี ทั้งนี้ไม่มีการจัดเตรียมพื้นที่สำหรับ ชุมชน เนื่องจากกำหนดให้แรงงาน 4,000 คน กระจายพักอาศัยในเขตชุมชนเดิม	450 ไร่ และขยายเพิ่มอีก 150 ไร่	ระยะแรก 220 ลบ. ระยะสอง 710 ลบ.

แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญคือการจัดตั้งศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในนิคม อุตสาหกรรมฉลุงหรือนิคมอุตสาหกรรมใหม่เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน

แผนคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่สำคัญคือการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยชักจูงให้เอกชน กำหนดที่ตั้งอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่เหมาะสมเช่นในนิคมอุตสาหกรรมและการใช้การประเมินผล กระทบทางสิ่งแวดล้อมเป็นกลไกหลักในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

แผนพัฒนาสังคม เป็นที่คาดหวังว่าการขยายอุตสาหกรรมจะนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรไปสู่สังคมอุตสาหกรรม จึงมีแผนด้าน (ก) การลงทุนด้านการศึกษา (ข) การฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงานในท้องถิ่น เพื่อลดการอพยพเข้าของแรงงาน (ค) การจัดตั้งคณะ “ดาวพิเศษ” เพื่อดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน โดยดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ง) การลงทุนในบริการสาธารณสุข และบริการสังคมอื่นๆ เพื่อรองรับกับวิถีชีวิตในสังคมอุตสาหกรรม และช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

■ ระยะเวลาและงบประมาณ

รวมระยะเวลา 24 ปี แบ่งเป็น 2 ระยะคือ

ระยะแรกในช่วงปี 2540 ถึง 2553 งบประมาณลงทุน 15,000 ล้านบาท
ระยะที่สองในช่วงปี 2553 ถึง 2563 งบประมาณลงทุน 23,500 ล้านบาท
(ไม่รวมค่าลงทุนในโครงการโรงแยกก๊าซและท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย)

■ การบริหารจัดการ

ไม่มีการระบุถึงกลไกการบริหารแผนไว้ชัดเจน

■ สถานการณ์ปัจจุบัน

ปัจจุบันยังไม่มีความสำเร็จเรื่องการดำเนินการตามแผนฯ ซึ่งพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการโรงแยกก๊าซและท่อก๊าซไทย-มาเลเซียซึ่งยังไม่มีข้อยุติ

ข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพ

เป็นที่คาดหวังว่าการพัฒนาตามแผนฯ จะนำไปสู่ผลดีต่อสุขภาพหลายประการ เช่น การลดแรงงานภาคการเกษตรซึ่งมีสภาพการทำงานหนัก การเพิ่มโอกาสการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม และมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่หลายฝ่ายยังมีความห่วงใยเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพดังนี้

- ประเภทของอุตสาหกรรมเป้าหมายซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหนัก ใช้พลังงานมาก มีโอกาสส่งผลกระทบต่อทางสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสุขภาพอย่างรุนแรง
- มลพิษทางอากาศ มีโอกาสจะรุนแรงเพราะนิคมอุตสาหกรรมทั้งสองแห่งจะตั้งในพื้นที่มีภูเขาขนานแนวเหนือใต้ทั้งสองด้าน
- การขาดแคลนน้ำและปัญหามลพิษทางน้ำเนื่องจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมสองแห่งในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภากซึ่งเป็นแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภคของเมืองหาดใหญ่และเมืองสงขลา ก่อนจะไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา ปัจจุบันนี้ลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภาก็มีปัญหาขาดแคลนน้ำและคุณภาพน้ำอยู่แล้ว
- ปัญหาทางสังคมอันเนื่องมาจากการอพยพของแรงงานต่างถิ่นและการทำลายฐานทรัพยากรและฐานเศรษฐกิจเดิมของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการขาดการวางแผนทางสังคมที่ครบถ้วนรอบด้าน และมีประสิทธิผลอย่างแท้จริง

แหล่งข้อมูล

Asian Engineering Consultants Corp., Ltd. And Wilbur Smith Associates, Inc., 1999. Preparation of Master and Action Plan, Development of Penang-Songkhla Economic Zone Through the Utilization of Thailand's Natural Gas Resources (Final Report), prepared for Office of the National Economic and Social Development Board.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2542. เอกสารประกอบการสัมมนาประชาสัมพันธ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการการพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนัง-สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ เอกสารอัดสำเนา, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

บริษัท เอเชียเอ็นเจเนียร์ริ่ง คอนซัลแตนต์ จำกัด และ Wilbur Smith Associates, Inc., 2542. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทและปฏิบัติการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนัง-สงขลาโดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

โครงการฟื้นน้ำโขง-ชี-มูล

■ สมบัติ แซ่ฮ่วย

ปัญหาสำคัญที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรในช่วงฤดูแล้งของทุกปี ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐถึง 15 กรม ใน 7 กระทรวงหลักที่ดำเนินงานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอุปโภคบริโภค และตั้งแต่ปี 2510 กรมชลประทานและกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานได้พัฒนาระบบชลประทานเพื่อการเกษตรครอบคลุมพื้นที่ 5.8 ล้านไร่ พื้นที่ชลประทานขนาดใหญ่อยู่ตอนล่างของภาค (ลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำชี) ส่วนโครงการขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไปแต่ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ทางตอนล่างเช่นกัน

ในทศวรรษที่ผ่านมาแนวคิดในการแก้ไขปัญหามีเปลี่ยนจากการพัฒนาโครงการขนาดเล็กเฉพาะพื้นที่เป็นการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่มุ่งจะแก้ปัญหาแบบเบ็ดเสร็จทั้งภาค ได้แก่การพัฒนาตามแนว “นโยบายอีสานเขียว” และต่อมาคือ “โครงการโขง-ชี-มูล” ซึ่งกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานได้เริ่มศึกษาความเป็นไปได้เมื่อปี 2530 ขออนุมัติและของบประมาณจากคณะรัฐมนตรีสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อปี 2532 และเริ่มดำเนินโครงการเมื่อปี 2535 โครงการนี้จึงเป็นอีกมิติหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่ซึ่งใช้น้ำเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง

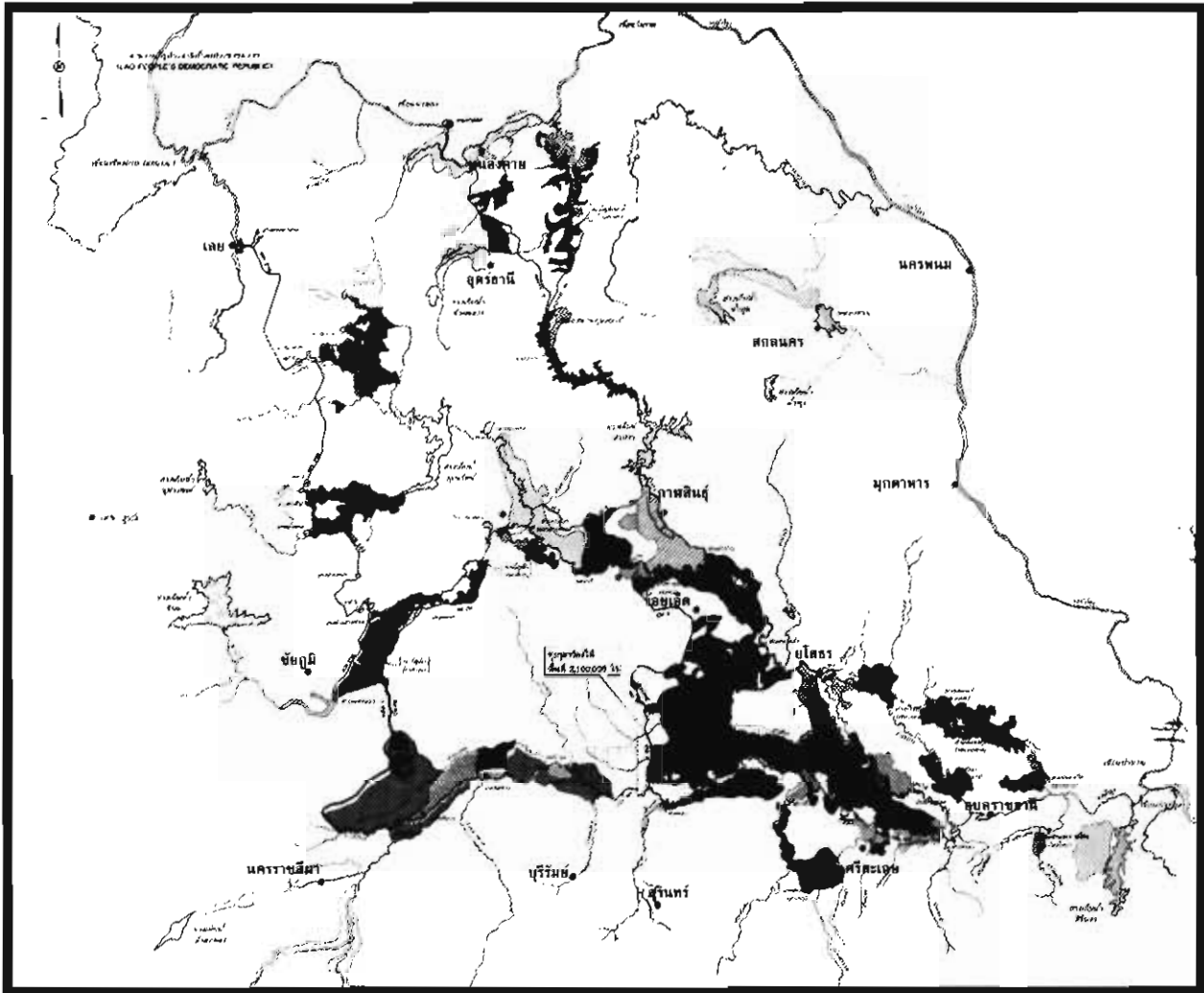
ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ในปี 2532 กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานเสนอโครงการผันน้ำจากแม่น้ำโขง โดยการสูบน้ำจากแม่น้ำโขงมาเติมลงในลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูลเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนโดยมี แนวคิดสำคัญ คือ

- ปิดกั้นลำน้ำสาขาต่าง ๆ ที่จะไหลออกสู่มแม่น้ำโขงเพื่อไว้ใช้ประโยชน์ในประเทศ
- ปรับปรุงร่องน้ำของลำน้ำสาขาเพื่อใช้เก็บกักน้ำและดึงน้ำจากแม่น้ำโขงมาเก็บกักในห้วยและคลองต่าง ๆ ในช่วงปลายฤดูฝนหรือฤดูแล้งบางเดือน
- ใช้น้ำในลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูลก่อน ถ้าไม่พอจึงจะผันน้ำจากแม่น้ำโขงเข้ามา
- ใช้ประโยชน์จากระบบชลประทานที่มีอยู่แล้วก่อน โดยส่งน้ำเข้าสู่ระบบชลประทานของกรมชลประทาน สถานีสูบน้ำกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน โครงการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และจะสามารถใช้ประโยชน์จากน้ำที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำลำปาว หนองหวายและโครงการปากมูลเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า
- ขยายพื้นที่เกษตรกรรมชลประทานแห่งใหม่ด้วยระบบชลประทานโน้มถ่วง และถ้าพื้นที่ใดไม่สามารถพัฒนาระบบชลประทานโน้มถ่วงได้ก็ใช้ระบบสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

พื้นที่เป้าหมาย

15 จังหวัดจาก 19 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดที่ไม่อยู่ในพื้นที่โครงการคือ มุกดาหาร นครพนม สกลนคร และอำนาจเจริญ) คาดว่าจะสามารถกระจายน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคให้พื้นที่ในลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูลได้ 20 ล้านไร่หรือร้อยละ 18.87 ของพื้นที่ (รวมพื้นที่ชลประทาน 4.98 ล้านไร่)

การดำเนินการ

กิจกรรมสำคัญคือ

- สร้างระบบผันน้ำจากแม่น้ำโขงมาลงแม่น้ำชีและผันต่อมาลงแม่น้ำมูล
- สร้างฝายกักเก็บน้ำในลำน้ำชีและสาขา 9 แห่งและลำน้ำมูลและสาขา 13 แห่ง
- สร้างระบบคลองส่งน้ำและพื้นที่ชลประทาน

ระยะที่ 1: 9 ปี (2535-2543) พัฒนาพื้นที่ชลประทาน 2.323 ล้านไร่

- ปรับปรุงพื้นที่ชลประทานลำปาว 305,000 ไร่
- พัฒนาพื้นที่ชลประทานโดยใช้น้ำในประเทศด้วยการสร้างฝายในลำน้ำมูล-ชีและลำน้ำสาขา 13 แห่งครอบคลุมพื้นที่ชลประทาน 496,391 ไร่ ได้แก่ ฝายชนบท ฝายมหาสารคาม ฝายวังยาง ฝายยโสธร ฝายธาตุน้อย ฝายกุมภวาปี ฝายชุมพวง ฝายบ้านเขว้า ฝายตะลุง ฝายราชสีสลด ฝายลำโดมใหญ่ ฝายหัวนา และฝายหัวเปิด

- พัฒนาพื้นที่ชลประทาน 1.615 ล้านไร่ โดยใช้จากแม่น้ำโขงที่ผันมาลงสู่แม่น้ำชีและลุ่มน้ำมูลผ่านทางห้วยหลวง และอ่างลำปาว

ระยะที่ 2: 16 ปี (2544-2559) พัฒนาพื้นที่ชลประทาน 1.53 ล้านไร่ โดยใช้จากแม่น้ำโขงที่สูบน้ำจากบ้าน เวียงคุก สร้างคลองผันน้ำ 3 สาย เชื่อมผามองและระบบชลประทาน

ระยะที่ 3: 17 ปี (2560-2576) พัฒนาพื้นที่ชลประทาน 0.96 ล้านไร่โดยใช้จากแม่น้ำโขงที่สูบน้ำจากปากแม่น้ำเลย สร้างเชื่อมปากแม่น้ำเลยและคลองผันน้ำ อุโมงค์ผันน้ำฝั่งตะวันตกระยะทาง 10.6 กิโลเมตร สร้างอ่างเก็บน้ำตามแนวคลองผันน้ำ 7 แห่ง สร้างเขื่อนเชียงคาบนและระบบชลประทาน

อนึ่ง โครงการโขง-ชี-มูลยังรวมแผนพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางและใหญ่ของกรมชลประทาน เช่น เขื่อนชีบน เขื่อนโปร่งขุนเพชร เขื่อนลำโตมใหญ่ เขื่อนน้ำเฒ่า เขื่อนน้ำก่ำ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพแหล่งน้ำ การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพด้วยระบบท่อส่งน้ำ และการพัฒนาการเกษตรด้วยน้ำใต้ดินทุ่งกุลาร้องไห้

การพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน

เป้าหมายรองของโครงการโขง-ชี-มูลคือการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและไฟฟ้า **พลังงาน** อุตสาหกรรมเกษตรที่จัดว่ามีศักยภาพสูงคือ

- ผักและผลไม้กระป๋อง เช่น ผักแช่แข็ง ผักแห้ง ผักกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง
- ผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศ ได้แก่ น้ำมะเขือเทศ มะเขือเทศสดและผลิตภัณฑ์
- ผลิตภัณฑ์จากธัญพืช ได้แก่ แป้งข้าวเหนียวและแป้งข้าวโพด
- ผลิตภัณฑ์น้ำมันพืช เช่น น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันถั่วลิสง น้ำมันงา
- การเลี้ยงโคและผลิตภัณฑ์จากโค โคเนื้อ โคนม ผลิตภัณฑ์เนื้อ นม และอื่น ๆ
- ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ ซึ่งมีความต้องการพืชต่าง ๆ
- การอบแห้งพืชและไซโล
- โรงสีข้าว ซึ่งควรเป็นโรงสีข้าวขนาดกลางและขนาดใหญ่
- ผลิตภัณฑ์เครื่องจักรกลการเกษตร

ระยะเวลาและงบประมาณ

ระยะเวลาโครงการ 42 ปี (2535-2576) แบ่งเป็น 3 ระยะ รวมงบประมาณ 105,083 ล้านบาท ณ ราคาในปี 2534

โครงการ ระยะที่	ช่วงเวลา	จำนวน ปี	พื้นที่ (ไร่)	งบประมาณ (ล้านบาท)	ผลตอบแทน (ร้อยละ)
1	2535-2543	9	2.32	39,508	13.62
2	2544-2559	16	1.69	40,311	9.10
3	2560-2576	17	0.96	25,264	3.72
รวม		42	4.98	105,083	

เมื่อคำนวณเฉลี่ยต้นทุนการผันน้ำ 1 ลูกบาศก์เมตร ณ ราคาคงที่ปี 2534 พบว่าต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์ เท่ากับ 0.20 บาท และต้นทุนทางการเงิน เท่ากับ 0.23 บาท

ทั้งนี้ มีแผนจะจัดเก็บค่าดำเนินการ (ค่าไฟฟ้าและค่าบำรุงรักษาระบบชลประทาน) จากเกษตรกรในอัตรา 337 บาท/ไร่ (กรณีค่าใช้จ่ายจริงที่ไม่มีการอุดหนุน) หรือ 158 บาท/ไร่ (กรณีรัฐให้การอุดหนุน)

■ การบริหารจัดการ

กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม บริหารโครงการฯ โดยมีหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และรัฐวิสาหกิจ เช่น กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ร่วมดำเนินการ

■ สถานการณ์ปัจจุบัน

ผลการดำเนินงานตามแผนงานระยะที่ 1 (2535-2543)

- โครงการที่ก่อสร้างเขื่อนและระบบชลประทานแล้วเสร็จ 3 แห่ง ได้แก่ โครงการเขื่อนกุมภวาปี มหาสารคาม และชุมพวง
- โครงการที่ก่อสร้างแล้วเสร็จเฉพาะตัวเขื่อนหรือฝายและกำลังก่อสร้างระบบชลประทาน 9 โครงการ ได้แก่ เขื่อนราษีไศล ชนบท ยโสธร-พรมไพร ลำเซบก วังยาง ธาตุน้อย ลำโดมใหญ่ ฝายบ้านเซว้า และตะลุง
- โครงการห้วยหลวงกำลังอยู่ในขั้นตอนการก่อสร้างทั้งตัวเขื่อนและระบบชลประทาน
- โครงการเขื่อนห้วยน้ำแล้วเสร็จ แต่ไม่สามารถเปิดใช้งานได้เพราะถูกคัดค้านจากชาวบ้าน

โครงการนี้ได้มีการขยายระยะเวลาจากเดิมที่สิ้นสุดในปี 2543 เป็นปี 2545 และได้ชะลอโครงการบางส่วนและยังไม่มีความคิดเห็นเรื่องโครงการต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการก่อสร้างฝายกักเก็บน้ำและการนำน้ำมาใช้ สาเหตุสำคัญคือการคัดค้านของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนต่างๆ เช่น เขื่อนราษีไศล เขื่อนปากมูล เขื่อนสิรินธร และปัญหาดินเค็มซึ่งเกิดจากการแพร่กระจายของเกลือหินใต้พื้นดิน จนคณะผู้ชำนาญการด้านน้ำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเสนอให้มีการศึกษาเจาะลึกในเรื่องนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปชัดเจนก่อน

■ ข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพ

การพัฒนาโครงการโขง-ชี-มูลระยะที่ 1 ได้สร้างความขัดแย้งทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมีแนวโน้มจะขยายตัวและส่งผลกระทบต่อมิติต่างๆ ทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณอย่างรุนแรง

- ที่ทำกินถูกน้ำท่วม เช่น โครงการฝายราชสีสุก จังหวัดศรีสะเกษซึ่งไม่มีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ขาดข้อมูลเรื่องขอบเขตพื้นที่น้ำท่วม มีพื้นที่เก็บกักน้ำมากกว่าที่ออกแบบไว้ ส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินของราษฎรและสภาพกายภาพของพื้นที่โครงการ
- ผู้รับผลกระทบได้ค่าเวนคืนที่ดินค่าชดเชยทรัพย์สินและสิ่งก่อสร้างไม่ครบ เกิดจากปัญหาของระบบค่าเวนคืนและค่าชดเชย ความล่าช้าของระบบราชการ และปัญหาการพิสูจน์สิทธิ์ที่ดิน ทำกินทั้งที่มีและไม่มีเอกสารสิทธิ์
- ที่ทำกินและที่อยู่อาศัยที่จัดให้ชาวบ้านที่ต้องอพยพโยกย้ายถิ่นฐานใช้ประโยชน์ไม่ได้เพราะเป็นดินคุณภาพต่ำ เช่น กรณีโครงการเขื่อนสิรินธร โครงการเขื่อนปากมูล
- เกิดปัญหาการแพร่กระจายของดินเค็มได้พื้นดินซึ่งแหล่งเก็บกักน้ำกตทับอยู่ พื้นที่ดินเค็มของภาครวมประมาณ 17.85 ล้านไร่ หรือร้อยละ 16.8 ของพื้นที่ทั้งหมดและยังมีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการแพร่กระจายของเกลืออีก 19.4 ล้านไร่ หรือร้อยละ 18.3 ซึ่งพื้นที่โครงการก็อยู่ในแนวดินเค็มด้วย
- สูญเสียระบบนิเวศทางน้ำ พันธุ์และปริมาณสัตว์น้ำลดลง ส่งผลกระทบต่อเนื้อต่อชาวประมงและชาวบ้านที่อาศัยสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคดังกรณีโครงการเขื่อนปากมูล จังหวัดอุบลราชธานี
- แหล่งโบราณสถานที่ถูกน้ำท่วม

ข้อขัดแย้งสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องความคุ้มค่าและทางเลือก มีข้อสงสัยว่าการจัดหาน้ำกินน้ำใช้เพิ่มเติมให้พื้นที่หนึ่งในห้าของภาคอีสานจำเป็นต้องใช้งบประมาณถึงหนึ่งแสนล้านบาทหรือไม่ และมีทางเลือกการแก้ปัญหาอื่นที่เหมาะสมกว่าหรือไม่

แหล่งข้อมูล

กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน. 2536. รายงานสรุปผู้บริหาร : การศึกษาความเหมาะสมโครงการโขง-ชี-มูล

โสภณ ชมชาญ. การบรรยายพิเศษ “ความคืบหน้าโครงการโขง-ชี-มูล” ณ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 15 กันยายน 2542.

โครงการ “หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ”

■ สมบัติ แต้แฮ้

โครงการ “หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ” มาจาก “ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ” (Greater Mekong Subregional Development: GMS) ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (2532-2534) ใช้นโยบายเปิดสนาามรบให้เป็นสนาามการค้า

ในปี 2535 ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) เสนอความช่วยเหลือในการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้แก่ ไทย กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และจีน(มณฑลยูนนาน) และปีต่อมาทั้งหกประเทศได้ลงนามความร่วมมือฯ เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรม การเกษตร การค้าการลงทุนและการบริการ การถ่ายทอดเทคโนโลยีและพัฒนาการศึกษา ให้มีการใช้ทรัพยากรการผลิตที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสการแข่งขันในเวทีการค้าโลก

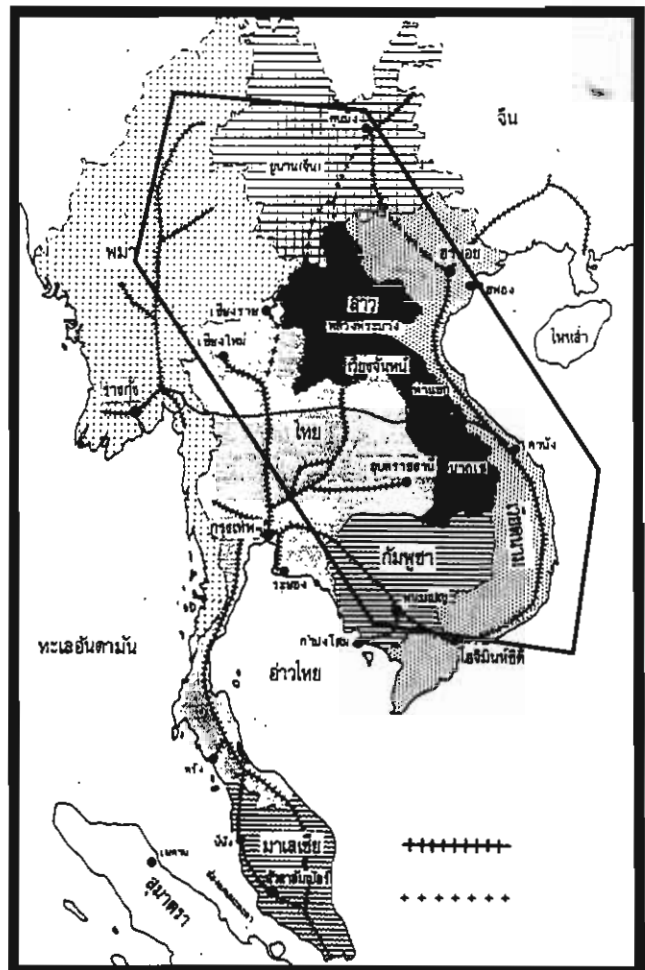
ยุทธศาสตร์การพัฒนา

แนวคิดสำคัญคือให้ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการลงทุนด้านอุตสาหกรรม การบริการ และโครงข่ายบริการขั้นพื้นฐาน ภาครัฐจะให้การสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ลดข้อจำกัดและสร้างมาตรการจูงใจให้เกิดการค้า การลงทุน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

กรอบความร่วมมือในระยะแรกครอบคลุม 7 สาขา คือ คมนาคมขนส่ง พลังงาน สื่อสารโทรคมนาคม ท่องเที่ยว การค้าและการลงทุน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้โดยจัดให้สาขาคมนาคมขนส่งและพลังงานมีศักยภาพสูงสุด

สาขาคมนาคมขนส่ง เส้นทางเชื่อมโยงประเทศในอนุภูมิภาคที่ศึกษาไว้คือ

- เส้นทางเชื่อมโยงตามแนวตะวันออก-ตะวันตก (ไทย-ลาว-เวียดนาม) ได้แก่ เส้นทางที่ 1 นครพนม - ท่าแขก - คำเกิด (หมายเลข 8) - วินห์ เส้นทางที่ 2 นครพนม - ท่าแขก (หมายเลข 12) - ฮอนลา และเส้นทางที่ 3 มุกดาหาร - สะหวันนะเขต (หมายเลข 12) - ดองฮา - ดานัง

- เส้นทางเชื่อมโยงไทย-พม่า-จีน (แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก-เชียงตุง-ต้าหลั่ว-เชียงรุ่ง)
- เส้นทางเชื่อมโยงไทย-ลาว-จีน (เชียงทอง-หลวงน้ำทา-บ่อเต็น-เชียงรุ่ง)

สาขาพลังงานเสนอให้ศึกษาอุปสงค์อุปทานพลังงานโดยเน้นการพัฒนาโครงการขนาดเล็ก และกลางซึ่งใช้เวลาและเงินลงทุนน้อย โครงการที่มีลำดับความสำคัญสูง ได้แก่

- การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำในลาว
- โครงการสาละวิน
- โครงการท่อส่งก๊าซจากอ่าวมะตะบัน-ไทย
- โครงการท่อส่งก๊าซ/น้ำมันจากภาคใต้ของเวียดนาม-ไทย

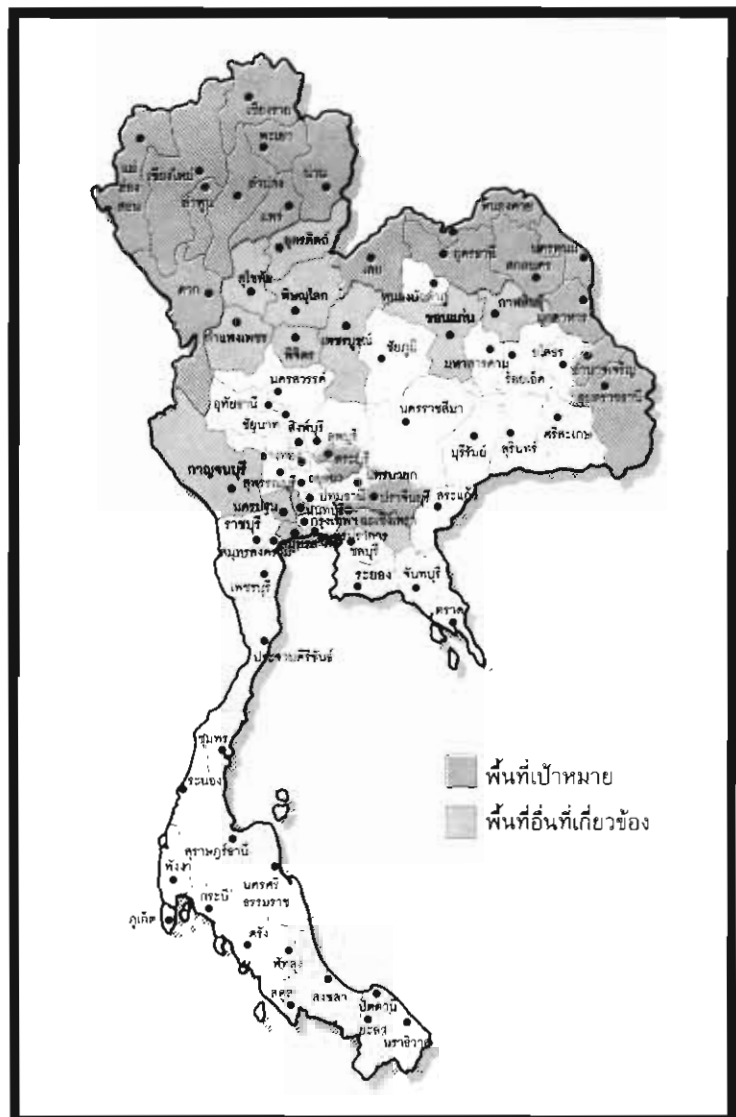
ในระยะแรกให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยง (Economic Corridor) ผ่านระบบการคมนาคมขนส่ง

โครงการนำร่องคือถนนแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ที่เชื่อมโยงเวียดนาม-ลาว-ไทย-พม่า ซึ่งจะมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ในแต่ละประเทศ

พื้นที่เป้าหมาย

ในส่วนของประเทศไทยได้ กำหนดพื้นที่เป้าหมาย 19 จังหวัด คือ

- 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน และตาก
- 8 จังหวัดภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ได้แก่ นครพนม เลย สกลนคร หนองคาย อุดรธานี อำนาจเจริญ อุบลราชธานี และ มุกดาหาร
- 2 จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ ปราจีนบุรี และสระบุรี

นอกจากนี้ยังมีโอกาสจะขยายพื้นที่จากเดิมที่เป็นกลุ่มจังหวัดชายแดนมาสู่จังหวัดอื่นๆ ที่มีโครงการพัฒนาที่ทับซ้อนเกี่ยวข้องกัน เช่น

- พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ สุโขทัย และกำแพงเพชร ซึ่งเป็นพื้นที่พัฒนา “สี่แยกอินโดจีน” (การกำหนดพื้นที่พัฒนาเขตการค้าและการลงทุน มติคณะรัฐมนตรีสมัย พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ปี 2541)
- ขอนแก่น และกาฬสินธุ์ซึ่งอยู่ในแนวเส้นทางเชื่อมพม่า ไทย ลาว และเวียดนาม
- นครนายก ฉะเชิงเทรา ซึ่งอยู่ในแนวเส้นทางเชื่อมระหว่างกรุงเทพฯ และปริมณฑลกับประเทศเพื่อนบ้านทางทิศตะวันออก
- นนทบุรี นครปฐม สมุทรสาคร และกาญจนบุรีซึ่งอยู่ในแนวเส้นทางเชื่อมระหว่างกรุงเทพฯ และปริมณฑลกับประเทศเพื่อนบ้านทางทิศตะวันตก

ประเทศไทยกับยุทธศาสตร์หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ

ในปี 2538 ประเทศไทยประกาศยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย

- **ยุทธศาสตร์เชิงรุก** เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยี การพัฒนาเป็นศูนย์กลางด้านขนส่ง สื่อสารโทรคมนาคม การเงิน ท่องเที่ยวและ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และแผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะ
- **ยุทธศาสตร์ปรับโครงสร้าง** เพื่อเตรียมแข่งขันกับต่างประเทศซึ่งรวมแผนต่างๆ ดังนี้

แผนพัฒนาอุตสาหกรรม (สิ่งทอ อาหาร อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อัญมณี และเครื่องประดับ เฟอร์นิเจอร์ บรรจุกันท์และเซรามิก)

แผนส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ (โครงการไฟฟ้าพลังน้ำที่ลาว พม่า และจีน การสำรวจแหล่งปิโตรเลียม การก่อสร้างท่อส่งก๊าซ/ท่อน้ำมัน การเชื่อมสายส่งไฟฟ้า)

แผนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ป้องกันและแก้ไขปัญหามลภาวะทางทะเลและของเสียอันตราย ฟื้นฟูป่าไม้)

แผนส่งเสริมการค้าการลงทุนและการส่งออก (นิคมอุตสาหกรรมที่เชียงราย อุตรธานี ขอนแก่น การพัฒนาระบบฐานข้อมูล ลดเงื่อนไขทางศุลกากรและการค้าและการเชื่อมโยงการค้าชายแดน)

โครงการภายใต้แผนยุทธศาสตร์ฯ มีระยะเวลา 5-7 ปี (2537-2542) จำนวน 348 โครงการ เป็นโครงการต่อเนื่องของหน่วยงานต่างๆ 108 โครงการ โครงการที่เสนอโดยธนาคารพัฒนาเอเชียและสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของไทย 68 โครงการ และเป็นโครงการใหม่ 172 โครงการ แบ่งเป็นโครงการยุทธศาสตร์เชิงรุกและยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างฯ 209 และ 138 โครงการตามลำดับ

การดำเนินการ

การดำเนินงานในส่วนของประเทศไทยจนถึงปัจจุบันได้แก่

สาขาคมนาคมขนส่ง

- ถนนเชื่อมโยง 4 ช่องจราจรแนวตะวันออก-ตะวันตกบางช่วงเสร็จแล้ว
- สะพานข้ามแม่น้ำเมย ไทย-พม่า ก่อสร้างเสร็จปี 2539
- สะพานข้ามแม่น้ำโขง ไทย-ลาวแห่งที่สองคาดว่าจะเสร็จปี 2547
- โครงการอื่นกำลังศึกษาความเป็นไปได้และออกแบบก่อสร้าง

สาขาพลังงาน ประเทศไทยทำสัญญาซื้อไฟฟ้าและเชื้อเพลิงจากลาว พม่าและจีนดังนี้

โครงการไฟฟ้าพลังน้ำ (เว้นแต่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น)	ชื่อจาก	เมกะวัตต์ (MW) (เว้นแต่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น)	สถานภาพ
น้ำเทิน-หินปูน	ลาว	187	ส่งเข้าระบบแล้วเมื่อปี 2541
ห้วยเหาะ	ลาว	126	ส่งเข้าระบบแล้วเมื่อปี 2542
น้ำเทิน 2	ลาว	900	กำลังเจรจาซื้อเพื่อส่งมอบปี 2549
น้ำจิม 2	ลาว	553	กำลังเจรจาซื้อเพื่อส่งมอบปี 2549
น้ำจิม 3	ลาว	430	กำลังเจรจาซื้อเพื่อส่งมอบปี 2549
ลิกไนต์หงสา (พลังความร้อน)	ลาว	608	กำลังเจรจาซื้อเพื่อส่งมอบปี 2551
เซเปียน-เซน้ำน้อย	ลาว	365	กำลังเจรจาซื้อเพื่อส่งมอบปี 2551
เซคามาน	ลาว	407	กำลังเจรจาซื้อเพื่อส่งมอบปี 2551
โครงการซื้อไฟฟ้าเพิ่มเติมจาก :	พม่า	1,500	พม่าเสนอให้ไทยซื้อเพิ่มเติม
Nam Nok		(42*)	
Huigyi 1		(300*)	
Tasang		(3,300*)	
Kanbaln (พลังความร้อน)		(1,500*)	
ท่อก๊าซยานาดา-ราชบุรี	พม่า	500 ลบ.ฟุต/วัน	ส่งมอบก๊าซปี 2541
ท่อก๊าซธรรมชาติเยตากุน-ราชบุรี	พม่า	200 ลบ.ฟุต/วัน	ส่งมอบก๊าซปี 2543
จิงหง	จีน	3,000	1,500 MW ในปี 2556 และเพิ่มกำลังการผลิตในปี 2557

*กำลังผลิตติดตั้ง

สาขาท่องเที่ยว ประสานงานพัฒนาการตลาดและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยว

สาขาโทรคมนาคม พัฒนาโครงข่ายเคเบิลใยแก้วด้านตะวันออก (กรุงเทพฯ-เวียงจันทน์-วินท์-โฮจิมินห์ซิตี้-พนมเปญ-กรุงเทพฯ) ด้านตะวันตก (กรุงเทพฯ-ย่างกุ้ง-Meistila-เชียงตุง-เชียงราย-กรุงเทพฯ) และด้านเหนือ (กรุงเทพฯ-เชียงราย-หลวงน้ำทา-เมืองลา-เชียงรุ่ง-คูนหมิง-ฮานอย-วินท์-เวียงจันทน์-กรุงเทพฯ)

สาขาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาความร่วมมือด้านพัฒนาแรงงาน การป้องกัน HIV/AIDS และสาธารณสุขทั่วไป

สาขาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาความร่วมมือในการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดอบรมและสัมมนาทางวิชาการ

การบริหารจัดการ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน พ.ศ. 2538 กำหนดกลไกในการบริหารความร่วมมือฯ คือ

ระดับนโยบาย คณะกรรมการประสานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (กพบ.) มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน เลขานุการหรือรองเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นกรรมการ และเลขาธิการ และจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการประสานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพบ.) สังกัด สศช.เป็นสำนักงานเลขานุการ

ระดับปฏิบัติ ได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการรายสาขา 12 ชุด มีเจ้าหน้าที่อาวุโสของกระทรวงหน่วยงานหลักเป็นประธาน

สถานการณ์ปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมาความร่วมมือดังกล่าวเน้นสาขาการคมนาคมขนส่ง พลังงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในระยะต่อไปทุกประเทศจะร่วมกันจัดทำวิสัยทัศน์การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงปี 2563

ข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพ

ข้อวิตกกังวลสำคัญคือปัญหาที่จะแฝงมากับการเคลื่อนย้ายทุน สินค้า และแรงงานระหว่างประเทศต่างๆ อย่างกว้างขวาง อาทิเช่น สินค้าราคาถูกซึ่งอาจไม่มีการควบคุมการผลิตโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพผู้บริโภค การแข่งขันด้านราคาซึ่งผู้ผลิตไทยมีข้อเสียเปรียบด้านต้นทุนแรงงาน ปัญหาโรคระบาด การแพร่กระจายของโรคเอดส์ ยาเสพติดและปัญหาทางสังคมอื่นๆ

ผลกระทบอีกด้านหนึ่งที่เริ่มปรากฏแล้วคือปัญหาน้ำท่วมอันเกิดจากการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

แหล่งข้อมูล

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2538. รายงานการจัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ (กัมพูชา ลาว พม่า ไทย เวียดนาม มณฑลยูนนาน).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. สรุปความก้าวหน้าโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ (กัมพูชา ลาว พม่า ไทย เวียดนาม มณฑลยูนนาน). เมษายน.

แนวคิด กระบวนการ กลไก และเครือข่ายเหล่านี้ คือ
พื้นที่ซึ่งการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติเปิดให้ท่าน
มีส่วนร่วม รับรู้ นำเสนอ ร่วมคิด และร่วมทำ

- **นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ** คือ แนวความคิดในการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามาร่วมกันเสนอและพัฒนาแนวนโยบายการพัฒนาสังคมในระดับต่างๆ เพื่อให้เป็นแนวนโยบายที่จะเกิดผลดีต่อสุขภาพของประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันให้มากที่สุด

- **การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ** คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในสังคม โดยการใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อระบุ คาดการณ์ และพิจารณาถึงผลกระทบทางสุขภาพทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายสาธารณะต่างๆ รวมทั้งเสนอทางเลือกนโยบายและข้อคิดเห็นเพื่อผลักดันให้กระบวนการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้นเป็นไปในทิศทางที่เป็นผลดีต่อสุขภาพมากที่สุด

- **สมัชชาสุขภาพ** คือ เวทีภาคประชาชนในระดับพื้นที่และระดับชาติที่จะนำข้อค้นพบ ข้อคิดเห็น ข้อห่วงใย และข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมและการคุ้มครองสุขภาพ รวมถึงผลกระทบทางสุขภาพจากการดำเนินนโยบายสาธารณะต่างๆ มาอภิปรายแลกเปลี่ยนกัน ผลที่ได้จากการประชุมสมัชชาสุขภาพจะนำไปสู่การพิจารณาของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติเพื่อผลักดันเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพต่อไป

- **เครือข่ายการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ** คือ เครือข่ายของนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชนที่รวมตัวกันเพื่อสนับสนุนให้เกิดกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในพื้นที่ต่างๆ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และการเคลื่อนไหวทางสังคม

แผนภูมิภาคกับสุขภาพคนไทยวันนี้
ISBN 974-90536-2-1

9 789749 053621

60.- บาท

ห้องสมุด ๓๐๐ ปี เศษ หวังพวงแก้ว

00004402

ถ้าท่านต้องการรับทราบข้อมูล เลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและข้อห่วงใย
หรือร่วมเป็นเครือข่ายผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ กรุณาติดต่อ

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

อาคาร 3 ชั้น 5 ตึกกรมสุขภาพจิต ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

โทร. 0-2951-1286-93 ต่อ 134 โทรสาร 0-2951-1295

<http://www.hsri.or.th>

สนใจร่วมกระบวนการและเครือข่าย...งาน

"แผนภูมิภาคเพื่อสุขภาพ" กรุณาติดต่อ

กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม

801/8 ถนนระวีวาน ซ. 27 อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

โทรศัพท์/โทรสาร 0-2952-7806, 0-2952-7371

e-mail : caineaccess.inet.co.th